

Masteroppgave

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige
universitet
Fakultet for samfunnsvitenskap og
teknologiledelse
Pedagogisk institutt

Marichu Haisley Rabago

Identitetsforhandlinger hos flerkulturelle elever i videregående skole

Masteroppgave i spesialpedagogikk

Trondheim, juni 2010

Identitetsforhandlinger hos flerkulturelle elever i videregående skole

Av: Marichu Haisley Rabago

”You can be whoever you want to be. You can completely redefine yourself if you want. You can be the opposite sex. You can be more talkative. You can be less talkative. Whatever. You can just be whoever you want really, whoever you have the capacity to be. You don’t have to worry about the slots other people put you in as much. It’s easier to change the way people perceive you, because all they’ve got is what you show them. They don’t look at your body and make assumptions. They don’t hear your accent and make assumptions. All they see is your words. And it’s always there. Twenty four hours a day you can walk down to the street corner and there’s going to be a few people there who are interesting to talk to, if you’ve found the right mud for you” (Turkle: 1995)

FORORD

Sjelden har jeg følt meg så hjelpesløs når det gjelder å skrive, som når jeg skulle gjøre ferdig denne avhandlingen, selv om motivasjonen har vært til stede. Det har til tider vært frustrerende å sitte alene med tekstbøker og teorier og ikke ha noen å drøfte eller dele dette med. I denne oppgaven har jeg savnet en medstudent eller noen jeg kunne diskutere temaet og teoriene knyttet til mine informanter, samtidig som jeg synes det har vært spennende å jobbe med denne oppgaven med hensyn til innsikt i det som skjer i samfunnet.

I prosessen med å skrive oppgaven opplevde jeg store utfordringer, i form av språk, det å gå ”nye veier” med tanke på syn i teori og ikke minst å forme oppgaven og fullføre den. Jeg takker min venninne Anna Olaidatter Olsen for god hjelp og veiledning innen dataarbeid, Jeg takker også Ninna Garm – min tidligere veileder, som delte min mening og mitt syn innefor tema barn og ungdom med flerkulturell bakgrunn. Jeg hadde heller aldri klart denne oppgave uten god hjelp av min veileder Hanshjorg Hohr, hans tålmodighet og den konstruktive tilbakemelding han har gitt i veiledningen.

Jeg er selv fra et annet land og med bakgrunn i egne erfaringer har jeg en del refleksjoner rundt det å være minoritet i Norge. På bakgrunn av min erfaring med å gjøre oppbrudd fra det kjente og kjære, og forlate sitt hjemland til fordel for et nytt land og en ny tilværelse, kjenner jeg veldig godt til opplevelsene rundt dette. Jeg har inngående kjennskap til hvordan det er å leve mellom to kulturer og de utfordringene det gjerne medfører.

Da jeg begynte med denne oppgaven, var utgangspunktet mitt for valg av tema noe jeg selv hadde opplevd for en del år siden. Jeg følte meg lenge identitetsløs og det plaget meg veldig at jeg ikke kunne føle meg hjemme verken her i Norge eller i mitt hjemland. Jeg hadde ingen anelse om hva som ventet meg her i Norge da jeg kom hit som 17-åring. Det var min oppfatning rundt begrepet identitet, min egen opplevelse av identitet og mangel på sådan, som lå til grunn for forskningen min. For meg er identitet en identifikasjon på hvem jeg er i de forskjellige kontekstene.

Videre ønsker jeg at denne avhandlingen skal gi meg anledning til å jobbe innenfor psykiatrien med barn og ungdom med minoritetsbakgrunn, og som har psykiske problemer og helseproblemer. Temaet psykiske problemer og helseproblemer blant mennesker med minoritetsbakgrunn er mange ganger nevnt i ulike psykiske helseblad og er et område som appellerer til meg.

Til slutt ønsker jeg å rette en stor takk til mine informanter i Trondheim, spesielt til en lærer som la til rette for meg slik at det var mulig for meg å gjennomføre samtaler med informantene – selv i en hektisk tid. Hennes bidrag og informasjon ga meg innblikk i hennes gode egenskaper; det at hun bryr seg om disse ungdommene. Hun viste sitt engasjement ikke bare som lærer, men også som omsorgsperson for elevene.

INNHOLD

INNLEDNING	7
TEMATISK OG TEORETISK UTGANGSPUNKT	9
PROBLEMSTILLING OG KONKRETISERING	10
IDENTITET	12
IDENTITETSKRISE	12
HVA ER IDENTITET	12
FREMTIDENS IDENTITET	13
SYMBOLSK INTERAKSJONISME	15
CHICAGOSKOLEN, ET STARTPUNKT FOR SYMBOLSK INTERAKSJONISME	15
HVERDAGSVIRKELIGHET SOM OBJEKTIVERING	19
<i>Samfunnet – en subjektiv og objektiv realitet, en dialektisk prosess mellom samfunn og individ</i>	20
IDENTITET SOM IDENTITETSFORHANDLING	21
IDENTITETSSKAPING GJENNOM SOSIALISERING	22
<i>Familien som primærsosialiseringsprosess</i>	24
<i>Sekundærsosialisering prosess</i>	25
UTFORDRING MELLOM PRIMÆRSOSIALISERING OG SEKUNDÆRSOSIALISERING HOS UNGDOM MED FLERKULTURELL BAKGRUNN	27
MODERNE UNGDOM MED FLERKULTURELL BAKGRUNN I POSTMODERNE PERSPEKTIV	29
ERFARINGER SOM ER GJORT MELLOM ETNISKE GRUPPER	31
BARN OG UNGE I NETTSAMFUNN	33
<i>Globalisering</i>	35
<i>Barn og unges bruk av Internett</i>	35
METODISK VALG OG FORSKNINGSPROSESSEN	38
SAMFUNNSPERSPEKTIV I SYMBOLSK INTERAKSJONISME OG FENOMENOLOGISK VITENSKAPSSYNN	38
KVALITATIVT METODE	39
ETISKE UTFORDRINGER VED TEMAET	41
UTVALG OG UNDERSØKELSESOPLLEGG	41
<i>Utvelgning av informanter</i>	42
<i>Innsamling av data</i>	43
RESULTATER (SPØRSMÅLSKJEMA)	44
SAMTALE ETTER SKJEMA (ANALYSE)	46
Å ANALYSERE ET DATAMATERIALE	47
KONKLUSJON	51

LITTERATURLISTE54

Vedlegg 1: Presentasjon av informantene..... 57

Vedlegg 2: Spørsmål stilt til informantene 58

INNLEDNING

Ungdom generelt, men ungdom med minoritetsbakgrunn spesielt, står overfor ulike valg som må gjøres hver dag. For sistnevnte kan verden oppleves ekstra kaotisk. Kaoset befinner seg ikke bare i den ytre verden, men også i den indre. En fremmed kultur kan lett oppfattes som moralsk, men samtidig virke umoralsk for andre. Uansett hvilke valg de gjør, vil det lett kunne stride mot den ene eller andre kulturen. Den unge får støtte i den ene kulturen, men kan oppleve å bli utstøtt eller oppfattet som ”annerledes” i den andre kulturen. Det er det vi gjerne omtaler som ”kulturkollisjoner”.

I følge Havighurst (1972, i Øia 1998) er utviklingsoppgavene hos ungdom forskjellig, og dette varierer fra kultur til kultur. Oppgaven er avhengig av en biologisk faktor. Det å være en minoritet oppleves ofte som å være ”annerledes” eller et ”stempel” på annerledeshet. Dette blir ens egen identitet blant majoriteten. Det er lett å glemme at ens indre følelser ikke er annerledes enn andres, uansett kulturell bakgrunn. Dagens ungdom orienterer seg i stor grad i forhold til en felles globalisert vestlig ungdomskultur. Ziehe hevder at ungdom i denne tiden opplever en ”frigjøring fra bindinger til tradisjoner” og en ”demontering av verdier” (Øia, 1998).

Videre i oppgaven tas ungdommens sosialiseringensprosess opp av Berger og Luckman (1996), hvor de i sin teori forteller at identitet er en dialektisk prosess mellom mennesker og samfunn og at det er en evig prosess. Berger og Luckman kaller det internalisering, der hvor medmennesker forstår og oppfatter deres meningsfylte og sosiale virkelighet.

Innen kommunikasjon og media har tilgang til Internett eksplodert. Endringen har ført til at nettsamfunn har vokst til å bli en av den viktigste aktivitet for ungdom på Internett, og barn fra 12 – 20 år er daglige brukere av Internett. Nettbruk har gitt mange mennesker en plattform, der det er mulig å spre eller dele ulike former for kulturuttrykk som film, musikk eller bilder. For ungdom med minoritetsbakgrunn er det en form for ny mulighet og ny tilgang til oppbevaring av sin identitet. I følge Sherry Turkle (1995), bruker ungdom Internett til å omhandle seg selv og de eksperimenterer og konstruerer deres egne tanker om identitet. Bruken av Internett har blitt en viktig del i sosial fora hos ungdommer.

Turkle (1995) har siden 1970-tallet vært opptatt av hvordan data påvirker vårt psykologiske og emosjonelle apparat. I den siste tiden har hun analysert kommunikasjonen på MUD, der anonymiteten gir spilleren en mulighet til å konstruere og uttrykke mangfoldige og ukjente sider ved selvet. Turkle (ibid.) sier at datamaskinen har gått ifra å være et modernistisk redskap til et postmodernistisk objekt til å tenke med. Hun mener at det nye synet om postmoderne perspektiver på en måte vil ha mulighet til å spille med flere selv og skape nye måter å tenke menneskelige selfhood og tankeprosesser (Turkle, 1995 s. 18-19).

Sherry Turkle (1995) i sin identitetsteori mener at mennesker gjennom ”virtuelle rom” pr i dag kan ”leke” og utgi seg for å være noen andre enn seg selv hvis de ønsker det. Her kan mennesker logge på forskjellig ”rom” og kan ha ulike personligheter. Internett er i følge Turkle (ibid.) blitt et element i datamaskinens kultur, som bidrar til at mennesker tenker på identitet som mangfold. Dette får dem i stand til å bygge selvet ved å oppleve gjennom selvet. Videre sier hun at Internett er et eksplisitt eksempel for flere personligheter som har gjort det mulig for mennesker å leke med identiteter som aldri før.

Videre i oppgaven har jeg også valgt å bruke symbolsk interaksjonisme som teoretisk grunnlag innefor identitetsforståelsen av avhandlingen. Herbert Blumer og George Herbert Mead er grunnleggere innefor sosialisering og identitetskonstruksjoner. Ut i fra disse teoriene vinkles tema og oppgave som empirisk funn. I ettertid har jeg forstått at min synsvinkel fra tidligere stadie av oppgaven har hatt feil fokus. Fokuset var teoretisk rettet innenfor et psykologisk perspektiv og mot enkeltindivider. Innenfor spesialpedagogikk er vi opptatt av å se hva som foranlediger årsaker i menneskets tilstand (indre/psyke). Jeg mener også at en del bøker, med tema ”etnisk minoritetsungdom” er veldig lite tematisert knyttet til deres sosiale interaksjon med samfunn. Innenfor spesialpedagogikk som fag bør vi kanskje være litt forsiktig med å ”unnskylde” individer med begrunnelse i diagnoser og oppvekst/erfaringsbakgrunn? Fra min side har det vært vanskelig å ”løfte blikket” og se at virkeligheten for oss faktisk består av sosiale mønstre, og institusjoner som legger føringer for vår individuelle atferd og for våre handlinger (Garsjø, 2001). Min oppfatning er at ungdom med minoritetsbakgrunn mangler en teoretisk forståelse og ramme knyttet til sosiologisk tenkemåte. Innenfor sosiologi handler det primært om gruppevesen som er i samspill med mennesker. Kunnskap om sosial samhandling er derfor nødvendig for bedre å forstå en rekke situasjoner som oppstår i hverdagen, og som kan handle adekvat i disse situasjonene. Jeg mener absolutt at symbolsk

interaksjonisme som teori er et svar for forståelsen om dannelse av nettverk og identitet hos flerkulturell ungdom.

Denne oppgaven har vært delt i to retninger fra starten av, den ene retningen hadde et generelt fokus på identitetsproblematikk hos ungdom og deres utfordringer som de møter i fag og språk i skolesammenheng, mens den andre retningen hadde mer fokus på ungdommens ulike rolle og utfordring de vil føre med seg i forhold til sosialisering med venner, spesielt norske venner. Bøker, eller litteratur innenfor tema barn og ungdom med flerkulturelle bakgrunn, omhandler mye innenfor forebyggende arbeid i skolen, gjerne fra tilrettelegging av morsmålsopplæring, språkopplæring og diverse ekstraressurser, til ekstrahjelp i fag. En del teori forteller også en del begreper om ungdomsfase innen identitet (kreolsk identitet, bindestrekidentitet m.fl.). Hovedpioner på slike temaer er pedagog og sosiolog Lovelyn Rihel Brenna og psykolog Sunil Loona.

Tematisk og teoretisk utgangspunkt

Avhandlingen min handler om hvordan ungdom med flerkulturelle bakgrunn forstår og forvalter sin identitet i postmodernistisk perspektiv. Jeg har valgt ungdom i alderen 19-20 år. Hvor de kom fra var egentlig uavhengig, men for å plassere etnisk bakgrunn er de fra fjernkultur som Asia. De kom til Norge sammen med sine foreldre som asylsøkere eller flyktninger, og de kom hit som mindreårige og er født i opprinnelseslandet. I følge Øia og Helland (2000) betegnes disse mindreårige som ”en og en halv generasjon”. Deres bakgrunn som flyktninger er mer påtvunget, og som ofte ikke noe de har valgt selv. Mange av dem har traumatiske opplevelser bak seg, og som kan føre til psykiske vansker. Mange av dem har ikke hatt mulighet til å ta med private eiendeler og verdier under flukten (Sand, 2008). I det nye landet lever de i usikkerhet i forhold til om de får oppholdstillatelse, og samtidig melder det seg en sorg og et savn i forhold til hjemlandet og gjenværende slekt, slik som besteforeldre, onkler, tanter og søskenbarn.

I min henvisning til tema, tok jeg også utgangspunkt at ungdommene, som her er mine informanter, har bodd i Norge i over ti år og at de er elever i videregående skole. Mine fire informantene er til sammen fra tre forskjellige land. Hver av dem er unike og fire forskjellige individer.

Vi vet – ikke minst fra faglitteraturen, at innvandrerungdom i denne alderen er i en fase av livet der de er ekstra sårbare og lettere blir forvirret når det kommer til hvem de er eller ønsker å være. Mange unge innvandrere sliter med å finne sin plass og rolle i samfunnet. Å finne sin identitet handler for dem om hvilke roller og posisjoner de skal ha, og hvilken gruppe i samfunnet de skal delta i og høre til. For mange av dem er identitet definert som kjønn, livssyn, yrke, etnisk tilhørighet eller tilhørighet i en språklig gruppe, og eventuelt hvilken kulturell preferanse de skal forholde seg til. Den unges egen forståelse av hvordan samfunnet virker øker betraktelig, og for dem handler det om deres opplevelse av sin plass i en større sosial sammenheng. (Tetzchner, 2001 s. 590)

Videre er ungdomsfase en fase i livet hvor individet får et større perspektiv på sin tilværelse, og begynner å foreta egne valg som kan få betydning for resten av ens liv, som for eksempel ved valg av kjæreste, eller utdanning. De begynner for alvor å interessere seg for det som skjer i samfunnet og ellers rundt seg. I relasjon til norske ungdommer skal også innvandrerungdom finne sin plass i en kontekst med sosialt felleskap, og der det gjerne er mye større aksept for ting, enn det innvandrerungdom er vant til å akseptere fra sin egen kulturelle bakgrunn. Øia (1998) hevder at innvandrerungdom gjennom tid har blitt påminnet sin hudfarge og språk på en helt annen måte enn sine etniske norske ungdomsvenner.

Når blir ungdommene oppmerksomme på egen identitet? Er det når de blir utsatt for press eller trusler? Er det når de føler at deres sentrale verdier blir truet? Eller blir de etter hvert bevisst at de tilhører en annen etnisk gruppe enn den norske, og identitetsdannelse derved blir et spørsmål? Frønes (i Øia, 1998) beskriver dagens ungdom som aktører i ulike scener, og at stil, språk og identitet vil variere fra scene til scene. Med det mener Frønes at dagens ungdom vil møte en ny tid og era som gjør at de nesten ikke klarer å henge med.

Problemstilling og konkretisering

Jeg vil forske på følgende problemstilling:

Hvordan forvalter flerkulturelle ungdom i dag sin identitet i det postmoderne samfunn?

Hvordan har det postmoderne samfunn påvirket deres identitet?

På bakgrunn av postmoderne tid, er det enklere for flerkulturelle gruppe å ta innover seg den norske kulturen?

Tema og spørsmål knyttet til den, belyses best ved gjennom møte med elevene/informantene i skolen, som her er deres trygge arena. Gjennom å oppsøke dem “face to face” vil jeg kunne høre deres versjon av hvordan de opplever / opplevde å være flerkulturelle elever i skolen. Selv om skolen generelt alltid har vært en viktig arena for flerkulturelle elever i forhold til kunnskapshøving og samfunnsproblemer, og selv om jeg hadde tenkt slik i utgangspunktet, har jeg kommet frem til at det ikke er hensikt i å trekke inn deres rolle som elever i skolen. Heller ikke i undervisningssammenheng knyttet opp mot morsmålsopplæring /språkopplæring.

I denne oppgaven ønsker jeg å presisere at mine informanter har hatt godt og tett oppfølging av en og samme ”kontaktlærer” gjennom flere år. Avgrensningen i oppgaven er et bevisst valg fra min side da jeg ønsker å utvide min kunnskap. Punkter som vil bli tatt opp er mest knyttet til identitetsforhandlinger gjennom identitetskonstruksjoner knytter til symbolsk interaksjonisme og hverdagsvirkelighet. Oppgaven vil da få et bredere syn når det gjelder vitenskapsspørsmål om det postmoderne samfunn som ungdom i dag vil være preget av.

Vi er et mangfold av individer med ulike bakgrunn, vi opplever hendelser på forskjellig vis og ter oss etter det. En påkjenning, for eksempel etter en traumatisk hendelse (tap av nettverk, skilsmisse, osv), oppleves som fragment. Tilknytning til hjemstedet er ofte svært sterk, noe som mange av disse ungdommene – på grunn av fortvilelse, ofte skjuler for sine foreldre. Det er derfor viktig for meg å nevne at identitet ”vekkes” når vi plutselig blir stilt overfor kulturell utfordring i form av det som skjer i ulike kontekster. Jeg vil derfor kort si noe om identitetskrise, og at identitetsdannelse og identitetskonstruksjoner gjennom selvet er en komplisert prosess, som kan ta tid for ungdommer, siden psykologiske og sosiale sider av individet formes i takt med hverandre.

IDENTITET

Identitetskrise

Begrepet identitetskrise er hvis man ikke kan gjøre rede for om man for eksempel er norsk eller tyrkisk, da får man gjerne høre at man har et identitetsproblem. Man bør kunne kjenne sin egen tradisjon for å kunne respektere andres. Hvordan identitetsforhandlinger løses er selvsagt opp til hver enkelt. Ulike identiteter skapes og identifiseres.

Enhet selv er grunnleggende i vår identitet og Ericson innførte begrepet "identitetskrise". Det finnes noen få ungdom som har vanskeligheter med å danne et selvilde. Men gjennom puberteten – i tenåringsfasen, kan ungdom distansere seg fra sine foreldre for å danne en unik og stabil identitet. Vellykket oppløsning av identitetskrise vil resultere i en stabilitet, og enhetlig personlighet som en vil bære med seg inn i voksenlivet. Men, hvis de mislykkes med etableringen av sin personlighet, vil deres identitet mangle selvtillit. De svært avhengige ungdommene som ikke kan ta avgjørelser, misslykkes ofte i å løse en identitetskrise. Hvis flere tenåringer og unge voksne fortsetter å være forvirret i forhold til hvem de er, så kan de være i vanskeligheter.

Hva er identitet

Jeg vil her si noe om hva ulike teoretikere sier om identitet. Identitet har i den siste tida hatt stor innflytelse innen samfunnsvitenskap. I følge filosofen George Herbert Mead har ikke mennesket noen identitet fra fødselen av, fordi den ikke skiller mellom seg selv og andre (Jf. "om die barnet"). Han mener videre at identitet ikke er en egenskap man kan ha, en gjenstand man kan eie, og eller en kunnskap man kan beherske. Vår identitet består av sosiale og individuelle unike definisjoner av andre. Individet rommer samfunnet i seg, samtidig som den skaper og kommuniserer gjennom samfunnet.

For noen samfunnsforskere blir identitet en fellesbetegnelse for personlig og sosial identitet, som er mer en rolle, status og posisjon, men den innbefatter også arvelige egenskaper og biologi. Den består av min personlige identitet, som dreier seg om hvordan andre mennesker oppfatter meg, og mitt selv sett utenfra, som er uttrykt av andres oppfatninger av meg. Denne

tankegangen har særlig vist seg nyttig når man forsøker å forstå livsbetingelsene i moderne, globaliserte samfunn. I en slik verden er aldri identitet noe man simpelthen er og tar for gitt, det er noe som skapes og gjenskapes, som alltid må gjenoppfinnes på nye måter ettersom omstendighetene endrer seg. Utvikling av identitet er veldig individuelt hos noen, men forutsetter interaksjonsforhold mellom den enkelte og gruppe. Der individet bevisst, eller ubevisst skaper sine egne verdier og koder.

Fremtidens identitet

I følge Garsjø (2001) vil moderne samfunn være preget av mer adskilte roller og aktiviteter og fora og at det vil være opp til oss å knytte den til identitet. Gullestad (1991), sier videre at vi blir stadig mer avhengig av å få bekreftet vår identitet fra andre. Gjennom sosialisering lærer vi å ønske oss, å komponere og skape bestemte identiteter. Livet er en prosess der vi hele tiden skaper vår identitet.

Kjønnsidentitet er også noe vi deler med andre. I følge Berger og Luckman (2000) konstruerer vi vår identitet gjennom interaksjon med andre, og at den er viktig del av vår verden (internalisering). De mener videre at identitet og rolle ikke er samme, fordi rolle kan bli fort mer statisk, mens identitet er mer dynamisk og skiftende (op.cit.). Slik som yrkesrolle før er definert som stabilt og forutsigbart, er ikke dette lenger så viktig i dagens samfunn – fordi mange mennesker opptil flere ganger i løpet av sitt liv skifter yrkesrolle. Vi utvikler delidentiteter i ulike roller som vi innehar.

Hvor lett og foranderlig identitet er, er mer avhengig av synet på omstendigheten, og rundt det deres tilblivelse av graden av følelsesmessig involvering, enn av tidspunktet for etableringen. Berger og Luckman (ibid.) mener i likhet med Mead og Erikson, at vi lærer oss selv å kjenne i forskjellige roller ved å bli avspeilet i andres reaksjoner, og gjennom selvvurdering. De presiserer at denne prosessen ikke er ensidig mekanisk, men innebærer en dialektikk mellom identifikasjon gjennom andre.

Baumann definerer dagens samfunn som flytende modernitet, motsatt av flytende er fast som betyr orden og struktur som kjennetegnes samfunnet fra et tidligere stadiet. Den flytende moderniteten har i følge Baumann blitt ett individualisert samfunn. Den flytende moderniteten

er et hvileløst samfunn for hvileløse individer, der det handler om frigjøring, individualitet, forbruk, arbeid og fellesskap. Vi utsettes i dag hevder han, for en veldig frihet; "as free as could possibly be imagined" Baumann (2000). Institusjoner har ikke lenger makt til å definere tingenes tilstand. De gir ikke lenger struktur og innhold til identiteter, men har nå overlatt dette til det enkelte individ. Dette fører til frihet, men det er en tvetydig frihet som byr på problematiske utfordringer. Folk gjøres nå individuelt ansvarlige for sin egen skjebne, uten noe kollektivt påtrykk Krange/Øia (2005). Dette flytter fokus mot egne liv og egne personlige problemer. Individene lever nå i et samfunn som har skiftet fra å være et normativt regulert samfunn som var organisert rundt industriproduksjon, til et samfunn som er forbruksstyrt. I dette forbrukersamfunnet står individene overfor uendelige handlingsalternativer.

Ut fra teoretiske utgangspunkt i teori, konstruerer vi vår identitet gjennom samhandling med andre. Vi er aktører i ulike scener, og viktigst av alt er at vi skaper og konstruerer vår identitet gjennom selvet. For Mead G.H. (2000) er selvet en begynnelse av identitetsdannelse.

En identitet er avhengig av hvordan en selv vil formidle til dem en omgås, fordi den er noe flyktig og bevegelig, noe som vi tilskriver oss selv eller hverandre uten at det nødvendigvis er spesielt gode grunner til det. Hvis jeg ble spurt om min nasjonalitet ville jeg for eksempel si at jeg var filippiner. Men "filippiner" er ikke noe jeg kan være, det er noe jeg kaller meg, noe jeg sier (eller noe andre sier) at jeg "er".

Identitet er et omfattende begrep, og i min avhandling har jeg sett på forvaltning av identitet hos flerkulturelle ungdom som en komplisert prosess, på samme vis som identitetskonstruksjon hvor både psykologiske, sosiale og kulturelle sider ved dem formes i takt med hverandre. Identiteten hos ungdom er ikke i like stor grad som før avhengig av foreldres holdninger og erfaringer. I dag er det gjerne slik at jakten på egen identitet er noe som foregår gjennom hele livet, med stadige endringer av selvoppfatning og livsstil. Ziehe (i Øia og Helland, 2006) mener derfor at dagens ungdom er kulturelt fristilt, i den betydningen at de former sine liv selv og i mindre grad er avhengig av den stillingen i samfunnet foreldrene deres har, og av hva de mener. I større grad har vi et samfunn som gir oss mulighet til å velge ulike og alternative livsformer. Den kulturelle frisettingen gjør at vi går fra et skjebnesamfunn inn i et valgsamfunn. Identitet er noe vi skaper oss selv i stedet for at vi arver den.

SYMBOLSK INTERAKSJONISME

Chicagoskolen, et startpunkt for symbolsk interaksjonisme

For å forstå helheten er mitt mål og min mening, motivert ved å forklare teorier innen symbolsk interaksjonisme, som er utviklet av fagmiljøet ved universitetet i Chicago med George Herbert Mead (1863-1931) i spissen. Chicagoskolen er kjent, og betegnet som sosiologisk forskningsvirksomhet, og foregikk ved University of Chicago. To forfattere skrev boka om utvandrere av småbrukersønner og -døtre som skrev hvordan det var hjemme (USA Europa). De to forfatterne var overbevist om at sosiale fenomener må analyseres konkret i rom og tid, at sosialt liv ikke kan forstås uten gjennom de måtene aktører ordner seg på. Meads sosialpsykologi ble brakt på banen av blant andre Herbert Blumer. I den tiden ble det skapt et fundament for symbolsk interaksjonisme, noe som også har fått betydning i norsk sosiologi et halv hundre år etterpå. (Store Norske leksikon)

Blumer (Levin og Trost, 2005) bygger videre av Meads teorier om symbolsk interaksjonisme, han mener at det finnes tre grunnpilarer som er viktig å nevne:

1. Samhandling består av mennesker som hver og en har et selv.
2. Den individuelle atferden er en sammensatt foreteelse og ikke bare respons eller reaksjon.
3. Gruppeatferd eller kollektiv atferd består av individuell atferd sammenkoblet i en prosess der individene tolker og blir klar over hverandres handlinger.

Med det mener Blumer at mennesker reagerer og kommuniserer via tolkning og oppfatning av vår atferd, og at menneskelig interaksjon skjer gjennom symboler (tanke, språk og mening).

I følge Blumer (2001) er samfunnet mønstre for felles handling og samhandling, der vi som deltakere tar hensyn til hverandre. Innholdet av sosiale møter i ulike situasjoner og sammenhenger er annerledes, ved at det er kommunikasjon innenfor selvet som kontrollerer, og omdanner betydningen av et forhold til den sosiale kontekst og individets intensjoner og interesser. Videre nevner Blumer (op.cit) at symbolsk interaksjonisme har ulike grunnleggende ideer, han foretrekker å kalle det "root image". Med det, refererer han til at mennesker i grupper og samfunn er i sosial interaksjon, og at menneske og samfunn er

grupper som blir sett på som mennesker som engasjerer seg i deres handling. Blumers syn på samfunn består av fungerende enheter og handlende mennesker, vi handler ut i fra hva som er grunnleggende enheter for oss i samfunnet, og beskriver samfunnet ikke bare som interaksjon, men også som symbolinteraksjon.

Vi mennesker er født i en verden som er sosial i sin organisasjon. Mennesker oppfatter mening i symboler og objekter, og mennesker lærer etter hvert å utføre en mengde oppgaver for å tilfredsstille sine behov og det skjer en kontinuerlig forandring eller en rekonstruksjon av den sosiale ordenen og av den personlige identiteten (Levin og Trost, 2005).

Objekt som ”sosial objekt”

Innen symbolsk perspektiv er objekt for mennesker ”sosial objekter”, vi mennesker har ulike definisjoner i objektet, og ut ifra hvordan vi bruker og definerer den i ulike settinger. Vi definerer sosiale objekter ved å gi den navn, men viktigst av alt er hvordan vi bruker og definere den ut fra en situasjon (Blumer, 1969; 68-69; Charon, 2001, s. 44-45). Et eksempel er: ”A chair becomes something to sit in, or also to stand on, to store things on ... to put aside in order to sleep on ...”. Vår forståelse av objektet er i sammenheng med bruken av det, hvis objekt ved navn ”stol” er vi i stand til å se at den har mange betydninger i all slags anledninger. Mead og Blumer definerer objektet som ”a line of action”. Med det menes ”A social object, is any object in a situation that an actor uses in that situation. That use has arisen socially. That use I understood and can be applied to a variety of situations”. (Charon 2001: 47).

Uavhengig bruken av sosial objekt i en gitt situasjon, vil vår definisjon av objektet oppstå i en sosial moratorium. Det endrer karakter etter vår definisjon og bruken av det for å oppnå vårt mål i en gitt situasjon. Samtidig mulighet for endring er der etter som målet er endret. Vi skal kunne forstå verden vi lever i og være i stand til å anvende denne forståelsen til en gitt situasjoner vi går inn i og bruke objektene i henhold til vår forståelse (Charon, 2001).

Blumer bemerket videre hvordan betydningen av et resultat er i dialog med seg selv. Det er, når du svarer på en bestemt måte til et symbol, at de individuelle noterer symbolet og, rask og ubevisst, utvikler en bestemt respons. Denne fasen av tolking mellom stimulus og respons medfører en dialog med seg selv, og vurderer det som symbol. Hva man ønsker å skildre som svar, eller andre person vil forstå og tolke responsen, og hva er den mest passende svar i

forholdet. Alt dette er dialog i seg selv. For å forstå samfunnet finner man symbolsk interaksjon det nødvendig å studere strukturen i den sosiale verden der folk samhandler, og forholdet mennesker til hverandre og hvordan individer ble formet av, og integrert i samfunn, og hvordan mennesker og grupper danner et samfunn. Alle personer er knyttet opp til samspill, og det menneskelige samspillet i sin tur er avhengig av visse individers kvaliteter. Det er gjennom interaksjon at samfunnet formes, bekreftes, og endres. Samtidig er samfunnet avhengig av individuelle symbolsk interaksjon med hverandre. (Charon, 2001)

Blumer (2001) presenterte symbolsk interaksjonisme som å forstå mennesker som helhet, og at all samhandling foregår gjennom symboler. Symboler menes atferd preget av fremtredelsesformer i form av gester, språk, klesdrakt, oppførsel, bevegelser og som har mening utover seg selv. Våres interaksjon og samhandling påvirkes i samspill med vår ”betydningsfulle andre” (”significant others”) som er kulturelle betinget. Dette er viktige personer som på en eller annen måte har stor innflytelse på oss. Deres oppførsel, handling og egenskaper vil være forbilde for denne personen.

Videre mener G.H. Mead at generelle samfunnsoppfatninger og perspektiver har innvirkning på individet ”Mead kaller dette som ”den generaliserte andre” (the generalized others)”. Den generaliserte andre er det organiserte samfunnet, hvor samhandling gir individet muligheten til å se på seg selv og internalisere dette perspektivet som en del av seg selv. Herbert Blumer snakker om den generaliserte andre som det abstrakte samfunnet omkring oss, og mener at sosialiseringssprosessen går fra småbarnstadiet over til de første skoleårene. Deretter kan barnet tenke hypotetisk, og være abstrakt i sin tenkning (Charon, 62/63, 2001. ”the generalized others” is the law that must be obeyed; it is the system, it is the conscience of the group that individuals are expected to follow in interaction.

Samfunnet som interaksjon betyr først og fremst at aktører tar hverandres handling i betraktning og bestemmer handlinger ut fra at det er et faktum. Deres handlinger er sammenvevd, felles og gjensidig avhengig av hverandre. I denne sammenheng betyr ikke dette at individer imiterer hverandres væremåte på en slik måte at gruppe samfunn er bygget av sosiale aktører som opptrer frem og tilbake (Blumer, 1969: 109). Det er dette Blumer kaller for ”joint action”. Som eksempel kan nevnes historien om bestemoren som lagde skinkestek (eller et annet stort kjøttstykke) til familien, og skinkesteka ble alltid veldig god. For barnebarna var det et symbol på en ekte gourmetmiddag. Bestemoren delte alltid steken i

to før hun stekte den, og den ble alltid så mør. Svigerdatteren hennes begynte med det hun også, da ble også steika hennes ekstra mør. Da barnebarnet begynte med matlaging på skolekjøkkenet, ville hun gjerne lage steik etter bestemors oppskrift – hjemme, men lurte på hvorfor hun skulle dele den i to. ”*Jadda-jadda, du har hørt det før*”, svarte moren, ”*den blir ekstra mør!*” Jenta ringte til bestemor og spurte: ”*du, hvorfor deler du alltid steiken i to, bestemor?*” Bestemoren hadde en annen forklaring: ”*Jo, det er enkelt, jenta mi, det er gammel vane. Du skjønner, før hadde jeg ikke stor nok panne, så jeg måtte dele den i to for å få plass.*” Dette er et godt eksempel på at våre oppfatninger av handlinger heller ikke trenger å stemme overens med hva andre legger i den. (www.student/net/index. Lest 20.04.10)

I følge Blumer (2001), har vi George Herbert Mead å takke for hans analyse av sosial interaksjon. Blumer var elev og en tilhenger av Mead, og var påvirket av John Dewey. Dewey hevder at mennesket er best å forstå i forhold til omgivelsene. Symbolsk interaksjonisme er i følge Blumer en prosess i samspill i dannelsen av betydningen av enkeltpersoner. Det er en studie av hvordan vi som mennesker samhandler med hverandre i form av objekt – i subjektet, og at den er pragmatisk. Pragmatisme er viktig i symbolsk interaksjonisme, da den tilnærmer seg på hvordan mennesker forholder seg til sitt nærmiljø. Symbolsk interaksjon gir forståelse av hvordan mennesker sosialt samhandler med hverandre. Samtidig understrekes det at mennesker definerer sitt eget miljø i stedet for bare å respondere på det. Symbolsk interaksjonisme er viktig og unik perspektiv, som ser mennesket som aktiv i miljøet, en organisme som samhandler med andre, og med selvet, et dynamisk vesen, som definerer umiddelbare situasjoner i henhold til perspektiver utviklet og forandret i pågående sosial interaksjon.

Begrepet "symbolsk interaksjonisme" refererer interaksjon som foregår mellom mennesker. Det underlige består i det faktum at mennesker tolker eller "definerer" hverandres handlinger i stedet for bare å reagere på hverandres handlinger. Deres "svar" er ikke gjort direkte til handlingene til hverandre, men i stedet er basert på den betydning som de legger til slike handlinger. Dermed er menneskelige samhandling formidlet ved bruk av symboler, av tolkning, eller ved å konstatere betydningen av hverandres handlinger. Denne megling tilsvarer å sette inn prosess med tolkning mellom stimulus og respons i tilfelle av menneskelig atferd. (Blumer, 2001: 180).

Innen symbolsk perspektiv finnes det et sentralt begrep knyttet til samfunnet. Begrep kalt for kultur: Samfunn som samhandler og utvikler kulturer, og kultur som delt perspektiv. Over en tidsperiode definerer symbolsk interaksjon et kulturelt perspektiv. Et samfunn har en kultur, og kultur i seg selv skaper kontinuitet av aktører som samhandler med hverandres handling som Charon (1998) i sin definisjon sier:

A group find itself sharing a common situations and common problems. Various member of the group experiment with possible solutions to those problems and report their experiences to their fellows. In the course of their collective discussions, the member of the group arrive at a definition of the situation, its problem and possibilities, and develop a consensus thenceforth constrains the activities of individual members of the group, who will probably act on it, given the opportunity. (Becker, 1982: 520)

Kultur i et samfunn blir en slags veiledning for individets handling, og en definisjon av en kultur. Kultur er stadig skiftende og forandret, alle aspekter av kultur er forhandlet, slik som klasse, makt, roller, og myndighet. Av sosial struktur, sosial samhandling, er symbolsk kommunikasjon, en pågående sosial interaksjon.

Hverdagsvirksomhet som objektivisering

I følge Berger og Luckman (1966) fremstår hverdagslivet som virkelighet, og tolkes av mennesker som subjektiv i deres meningsfylte verden. Man er konstant omgitt av mennesker som er i interaksjon med hverandre, og som proklamerer sine medmenneskers subjektive hensikter. Blant hverdagsvirksomhet finnes det mangfold av virkeligheter der det framstilles som par excellence (min bevissthet overfor min verden). Mennesker opplever hverdagsvirksomhet som ordnet mønstre, uavhengig av deres opplevelse i fenomener.

Hverdagsvirksomhet forholder seg til flere subjekter og mange flere i verden, og den er i kontinuerlig interaksjon – samt i kommunikasjon med andre. Den naturlige holdning er det fornuftens bevissthet som står for, nettopp fordi den viser til en verden som er felles for mange. Hvert individ vil bli påvirket av det samfunnet det lever i, og disse nye impulsene er også med på å forme deres sosialisering til neste generasjon eksempel, når A og B har omgang med hverandre. A etter hvert tillegger Bs handling og motiverer (etter når A ser at handlingen gjentar seg). I løpet av deres interaksjon vil disse typeinndelingene etter hvert gi uttrykk for spesifikke atferdsmønstre (A og B spiller rollers vis a vis). Når A og B får barn som tredjepart vil sosial interaksjon endres, og den vil endres etter hvert som flere individer kommer til. A og Bs opprinnelig situasjon eksisterer i ”in statu nascendi” som betyr at deres sosiale interaksjon blir videreført til andre. A og Bs felles liv har hatt karakter av ad-hoc

forestillinger som blir historisk institusjonert. Institusjon har klart å utkrystallisere seg sine sosiale og typiske atferdsmønstre Berger og Luckmann (2006). Vi ser altså at individene gjennom internalisering av verdiene, har oppstått eller endret seg. Samfunnet de lever i viderefører andre verdier enn de selv fikk gjennom primærsosialiseringen. Vi ser tydeligheten i hvordan dialektikken mellom individ og samfunn fungerer i praksis. Individene påvirker og endrer etablerte- og reifiserer institusjoner, men de blir også påvirket av de samme institusjonene som de bevisst eller ubevisst er med på å endre (Berger og Luckmann, 2006).

Samfunnet – en subjektiv og objektiv realitet, en dialektisk prosess mellom samfunn og individ

I følge Berger og Luckman (1966, i Garsjø 2001: 68) er mennesker som et samfunnsprodukt fordi mennesker fødes inn i et samfunn og kultur som setter preg på sosialiseringssprosessen deres. Dette perspektivet legger vekt på de sosiale og kulturelle faktorene i dannelsen av mennesket som individ i samfunnet. Samfunnet er også et menneskeprodukt, som resultat av menneskelig virksomhet. Gjennom generasjoner har mennesker skapt en verden med et språk, og en kultur, og med spesifikk materielle og fysiske rammebetingelser (objektiveringsprosess). Med samfunn som menneskelig produkt, menes at vi mennesker er aktivt handlende vesen med frihet til å velge og til å handle hvordan vi vil. I denne fasen foregår det en eksternaliseringsprosess, som gir uttrykk for en konstruksjonsprosess der mennesker skaper en sosial orden og hvor mennesker tilfører og skaper et nytt liv.

Samfunnet – som objektiv virkelighet, er at vi mennesker er styrt av de ulike ”tunge strukturene”. Samtidig må vi forholde oss til en rekke objektive sosiale forhold slik som sosial kontroll og sosial lagdeling. Samfunnet består av en rekke materielle strukturer, som for eksempel fysiske gjenstander, bygninger og veier. Mennesker blir da en ”brikke i det store spillet”. Dette perspektivet poengterer objektiveringsprosessen. Objektivering er en prosess der det opprettholdes sosiale institusjoner som statsapparatet, familietradisjon, og språk. Disse er en viktig sosial norm som vi må tilpasse oss, for å bli akseptert og ikke stempelt som avvikere.

I et dialektisk perspektiv møter og fremhever mennesket seg som produkt av samfunnet som former sine omgivelser. Det foregår da en gjensidig påvirkning i forholdet mellom samfunn og individ (Berger og Luckman, 1966, i Garsjø 2001), slik Winston Churchill har uttalt det: "we shape our cities and they shape our way of life" (Garsjø, 2001: 74).

En annet viktig begrep innen internalisering, er når de fleste mennesker gjør samfunnets normer, verdier og definisjoner til sine egne og fører dem videre. I internaliseringsprosessen er språket det viktigste redskapet, og barnet internaliserer ikke sine signifikante andres verden som en av mange mulige, men som den eneste. Disse tre forhold samhandler med hverandre og oppfatter samfunnet som en evig dialektisk prosess. Spenningen mellom subjekt ("jeget") og objekt ("meget") er at man skaper sin teori i verden aktivt gjennom våre handlinger, samtidig som vi gjør verden til vår egen, gjennom å godta den som en virkelighet. Med andre ord betyr det at det er en gjensidig påvirkning mellom individ og samfunn. Det viktigste her er i følge Berger og Luckmann (1966, i Garsjø, 2001) at individet ikke bare tilegner seg andres roller og holdninger, men også tilegner seg deres verden i den samme prosessen.

Den samfunnsmessige virkelighet er et menneskeprodukt samtidig som samfunnet er et menneskeprodukt. Den menneskelige virksomheten skaper materielle og sosiale betingelser for menneskers eget liv. Disse betingelsene påvirker igjen menneskene. Således er mennesker et produkt av den materielle og sosiale verden som det selv har skapt.

Identitet som identitetsforhandling

Identitet er som sosial konstruksjon hos ungdom med flerkulturell bakgrunn, den handler ikke bare om å finne sitt sanne vesen eller sin personlighet. Den handler om å samhandle med andre mennesker og skape seg en bestemt retning som er brukbar i alle de ulike konkrete situasjoner de opptrer i. Vår individualitet utvikles, og vi lærer å skille egne følelser, opplevelse og behov. Denne erfaringen gjør at vi etter hvert søker bekreftelse på oss selv som person i forhold til andre (Garsjø 2001). Videre peker Wallace & Wolf (1994) på at ungdommene gjennom rolletaking lærer å internalisere seg i gruppens verdier som sine egne. Her er det ikke selve internaliseringen som er interessant, men heller at det er både virkelige og innbilte

De sosiale prosessene involveres både i dannelsen og opprettholdelsen av identiteten. Den bestemmes av den sosiale strukturen. Alle samfunn har sin historie der det i tidenes løp har

dukket opp spesifikke identiteter. Dette innebærer derimot at identitet ikke er noe som ligger der ute og venter på å bli gjenkjent. Den skapes, og forvaltes etter bestemte intensjoner og motiver. Mennesket identifiserer seg selv ved å bli identifisert av andre. Det er samhandling som skaper identitet. Identitetsdannelse blir da en prosess som også er avhengig av et sosialt samspill i en relasjonell kontekst. (Mead; Morris, 1934) hevder at identitet er en sosiokulturell konstruksjon og samtidig et verktøy til å definere seg selv og sine i relasjoner til andre og annet. Utvikling og forvaltning av identitet er dermed en personlig, men på ingen måte en privat sak. Identitetsbegrepet refererer til personlig identitet. Uansett bør identitetsbegrepet forstås som en kontinuerlig prosess og ikke som en oppnådd tilstand.

Identitetsskaping gjennom sosialisering

Fra et tidligere og tradisjonelle samfunn oppstod det en primær omsorg hvor utdanning, materiell og mangfoldig kulturelle bilde ble forenet i et system. Det var en grunnleggende kontinuitet mellom de unges posisjon og rolle i samfunnet, men mange av disse, spesielt funksjoner som knytter til utdanning og yrkesroller er ikke lenger til stede i dagens samfunn. I følge Parson har det oppstått en ”moratorium” mellom barndom og voksenalder.

Sosialiseringprosessen gjør at vi fra barn av tilpasser oss i samfunnet. Det foregår ved at vår omverdenen behandler oss på en bestemt måte, gjennom sosialisert og bestemte roller. Samfunnsmedlemmer sosialiseres, og må oppdras og læres opp, til å tilpasse seg de reglene og verdiene samfunnet bygger på. Men denne oppdragelsen kan også ha som mål, som å gjøre menneskene i stand til å tenke selv, og være kritiske og oppfinnsomme samt delta aktivt og finne kreativitet for å forbedre samfunnet.

I samfunnskapte virkelighet deler Berger og Luckmann (1966) sosialiseringprosessen i to, den ene kalles primærsosialisering og den andre sekundærsosialisering. Disse prosessene fører oss inn i det menneskelige fellesskapet samfunn. Felles for disse to prosessene, er at det danner grunnlaget for forståelsen av ens medmennesker og verden som en meningsfylt og sosial virkelighet. Vi lever i den samme verden (virkelighet) hvor vi også tar del i hverandres tilværelse. Den foregår i mange sammenhenger, blant annet gjennom samhandling med andre mennesker som vi blir utsatt for påvirkning. Impulser vi får, justerer og endrer atferden vår. Sosialisering gjennom personlig kontakt får vi gjennom familien, skolen, vennene,

lokalmiljøet og arbeidsplassen, mens massemediene og de offentlige myndighetene står for den upersonlige sosialiseringen. Sosialiseringprosessen er ikke en statisk prosess hvor de samme verdier og det samme tankegods blir videreført fra generasjon til generasjon, men hvert individ blir påvirket av det samfunnet det lever i – og disse nye impulsene er også med på å forme sosialiseringen av neste generasjon. Vi ser altså at individene gjennom å internalisere verdier som har oppstått eller endret seg i det samfunnet de lever i, kan videreføre andre verdier enn de selv fikk gjennom primærsosialiseringen.

For Mead, G.H. (2000) er sosialiseringprosessen en sosial handling, hvor forhold mellom flere subjekter og sosialisering er sentrale begreper. Hans sosiale forståelse er festet til aktivt handlende individer som i ulike former for felleskap påvirker hverandre gjennom kommunikasjon. Identitet er noe man ikke har, men at den kontinuerlig forandres gjennom sosial handling, og at den rekonstrueres av egen erfaring i samvirke med kommunikasjon med andre (ibid). Gjennom nevnte aktiviteter konstitueres det individuelle og sosiale selvet og sosialiteten utvikles som en kapasitet for å ta andres perspektiv Vaage, (1998). Det er ved de prosessene at identiteten dannes. I sosialiseringprosessen gjennomgår ungdom en dobbel prosess i utviklingen av identitet, som medfører en identifisering og avgrensning i forhold til det Mead (Mead; Morris, 1934) og Øia og Helland (2000) kaller signifikante andre. Ungdommer føres inn i og blir en del av ulike sosiale felleskap. Samtidig vil sosialisering for disse ungdommene være en prosess der de lærer å skille seg som uavhengig. Sosialisering bør derfor inneholde en slik synsvinkel som Madsen (1993) sier det:

Individet må være udstyret med en rekke kompetencer, der bringer det istand til at mestre disse krævende livsvilkår. Nogle af det vigtigste sociale og kulturulle kvalifikationer er i dag en bred kommunikativ kompetence samt handledygtighed. Livsduelighed kunne man kalde det. (Madsen, 1993: 23).

Vi mennesker lever i et spenningsforhold i et samfunn som er føyelig eller som prakt eksempeler, og vår individualitet utvikles i samspill med andre mennesker. Våre samspill med andre mennesker får oss etter hvert til å skille egne følelser, opplevelser samt behov fra andre menneskers tanker. Dette er grunnlag for vår oppfattelse av identitet og forutsetningen for at vi kan sette sammen indre og ytre erfaringer og opplevelse.

Tilhørighet i vår etniske gruppe er viktig faktor i en sosialiseringssprosess og i dannelsen av vår identitet. Vi har felles kultur og den samme geografiske opprinnelsen, som deler felles historie og en felles kultur. Forskjellen er at vår spesifikke kulturelle identitet og tilhørighetsfølelse kan være subjektive, men viktig at innad i gruppa setter respekt og god kommunikasjon som utgangspunkt.

Jeg har nå forklart noe om en sosialiseringssprosess hos mennesker ved dannelsen av identitet, etter hvert skal jeg si noe om begreper innefor primær - og sekundærsosialisering ungdom har fra barndommen av. Etter hvert skal jeg si noe om utfordringen /konflikten mellom ungdom og sin signifikante andre siden de har gitt dem grunnleggende kulturelle referanser før de kom til landet de har innvandret til.

Familien som primærsosialiseringssprosess

Primærsosialisering er den første sosialisering et individ gjennomgår i barndommen, og gjør individet til et medlem av samfunnet. Som individer blir vi født som et objekt inn i en sosial kultur, der vi møter de signifikante andre som har ansvar for sosialisering. Disse signifikante andre er påvunget individer, som tilpasser seg i løpet av formidlingsprosessen. Barnet på dette stadiet, identifiserer seg emosjonelt med signifikante andre på mange måter, de påtar seg deres roller og holdninger. De internaliserer og gjør dem til sine egne. Ved å identifisere seg sammen med signifikante andre, klarer de å skaffe seg en subjektivt sammenhengende og troverdig identitet, og uansett hvordan dette skjer, vil internalisering kun finne sted når identifisering finner sted. (Berger og Luckman, 2006: 136)

Men dannelsen av den generaliserte andre, markeres det en avgjørende fase i sosialisering. Det innebærer at individet har internalisert både samfunnet som sådant og den objektive virkeligheten som er etablert. Samfunnet, identiteten, og virkeligheten utkrystalliseres subjektivt i den samme internaliseringssprosess. Når utkrystallisering finner sted vil også språket internaliseres.

Primærsosialisering er den grunnleggende fasen av sosialiseringssprosessen. Den er viktig i de første leveårene og skjer i hovedsak i familien. Her spiller, mor, far, søsken og andre nære

familiemedlemmer en viktig rolle. Et barn lærer språk, normer, verdier, atferd og videre av foreldre, eldre søsken og andre nære familiemedlemmer. Barnet ser og hører på de voksne og etterligner gjerne det som blir gjort. Sosialiseringen i familien skjer i stor grad ved at barnet mer eller mindre identifiserer seg med de voksne som det er nært knyttet til. Det møter forventninger, som for eksempel å spise maten sin, pusse tennene, kle på seg selv, være høflig, ikke slå eller sparke andre barn, og mange andre sosiale aksepterte regler for atferd. Familien har tradisjonelt sett vært den viktigste sosialiseringsagenten, og blir fremdeles vurdert som viktig når det gjelder å forberede barna til samfunnet. Familien er også en formidler til forankring av tradisjon.

Sekundærsosialisering prosess

Sekundærsosialiseringen fører samfunnsmedlemmene inn i de rollene de kommer til å få i sekundærgrupper. Denne sosialiseringen foregår hele livet. Barnehagen og skolen overtar en del av sosialiseringen når barnet blir eldre, og utvikler videre det grunnlaget som sosialiseringen i familien har gitt. Som ungdom må man tilpasse seg nye roller og forventninger, og de må også forholde seg til andre voksne enn den nære familien. De skal også finne sin plass i et større fellesskap med andre barn.

Skolen er viktig for å formidle kulturen, normene og verdiene i samfunnet. Den skal gi ungdommen kunnskap og holdninger som skal hjelpe dem til å klare seg selv i samfunnet senere. I praksis forsterker utdanningssystemet den ulikheten som alt eksisterer. Ungdom fra lavere sosiale lag får mindre kulturell stimulans og støtte av foreldrene. Familier med lavere sosiale status er gjerne ikke så bevisst på hvor viktig høyere utdanning er, og det gjør at ungdom med en slik bakgrunn i mindre grad enn ungdom fra høyere sosiale lag blir oppmuntret og oppfordret til å utdanne seg videre.

En annen viktig sosialiseringsagent er venner, først og fremst jevnaldrende venner. Det er en periode hvor ungdom påvirkes veldig av blant annet venner. Det som i et samfunn defineres som barndom, kan i et annet samfunn defineres som på god vei mot voksen alder. Det står temmelig klart hvor sentral familien er i sosialiseringsprosessen, siden barn nesten uten unntak kontinuerlig blir formet av foreldrene sine fra fødselen av. Likevel er påvirkningen fra jevnaldrende svært viktig. Her er friheten større til å prøve ulike roller og eksperimentere. De

jevnaaldrende fungerer også som en referansegruppe, som ideal eller forbilde, og som vi identifiserer oss med og sammenligner oppfatningene våre og atferden vår med.

Vennegjengen får mye å si for utviklingen fram mot selvstendighet og for løsrivingen fra foreldrene. De unge skaper sin egen identitet i denne perioden. De tar stilling til hvordan de skal være, hva de skal mene, og hva de ikke skal være eller mene. Identitetsbyggingen er en kontinuerlig prosess, men er spesielt viktig i tenårene. Mead (Mead; Morris, 1934) definerer "the generalised others" som "de generaliserte andre" som vil være viktig videre i internalisering av videre normer og verdier, og som disse barn og unge møter i sitt miljø. Å drive aktiv samhandling er sentralt for unges sosiale utvikling, gjennom holdninger, normer og verdier gis det rom for generasjonsendring og "speiling" med andre. Gjennom rolletaking av "den generaliserte andre", bidrar den symbolske interaksjonismens forklaring på hvordan sosialisering resulterer i felles verdier og normer, som ligger til grunn for selvverdier. (Garsjø, 2001)

Sekundærsosialisering krever tilegnelse av rollespesifikk som ordforråd, noe som betyr internalisering av semantiske områder og strukturerer i rutinetolkninger og rutineatferd innefor et institusjonelt område. Sub-verdener som internaliseres under sekundærsosialisering, er vanligvis en del virkeligheter i motsetning til "basisverden" man har tilegnet seg under primærsosialisering (Berger og Luckman, 2000). Men den formelle prosessen bestemmes av det grunnleggende problem, som alltid vil være i en forhandlingsprosess innen primærsosialisering, og at den må forholde seg til et allerede dannet selv, og en allerede internalisert verden. Ved sekundærsosialisering får den biologiske begrensning stadig mindre betydning for ungdom, fordi innlæringssekvensene som har blitt etablert og tilegnet som egenskaper, blir etter hvert deres reelle egenskaper som de har tilegnet seg etter kunnskapens grunnleggende struktur. Et eksempel er at hvis man skal lære fjellklatring, så bør man kunne lære teknikker før man hiver seg på noe man ikke har egenskap eller kunnskap på forhånd.

Skolen er en viktig del av en sekundær sosialiseringarena. Kunnskaper som barn har fått overføres nå blant annet gjennom ferdighet som er lært gjennom primærsosialiseringen. Men innenfor sosialisering beskriver Parsons at moderne ungdom er preget av diskontinuitet, hvor tidligere og tradisjonelle samfunn som primæromsorg, utdanning og kulturell reproduksjon var forent i et system. Og disse formene for sosialisering foregikk kun internt i familien.

Primærsosialiseringen (Berger og Luckmann, 1966: 143-144) og sekundærsosialiseringen må alltid bygges på (legges til) primærsosialiseringen, i denne ligger det igjen at primærsosialiseringen er den som er mest determinerende for dannelsen av selvet.

Utfordring mellom primærsosialisering og sekundærsosialisering hos ungdom med flerkulturell bakgrunn

Fra dagens familiesituasjon har det gjennomgående foregått en omfattende endring, denne endringen blir sett som privatisert og lukket enhet. Fra det gamle familiesystemet eksisterte det en ”forpliktende gjensidighet, og utveksling av støtte og tjeneste, fra praktiske forhold til følelsemessig støtte”. Øia (1998) støtter i det som menes at vi står foran et sammenbrudd i denne gjensidighets og støttetradisjonen. Videre sier han noe om at det er denne ”oppløsningstilstanden” så mange av våre innvandrere reagerer på – inntil forskrekkelse, når de ser hvor kjølig vi er mot hverandre, hvordan vi forsømmer våre gamle, ikke har tid til verken barn, slekt eller naboer. Den innsikten den eldre generasjonen forvalter til sine barn i form av moralsk autoritet og av livsverdier i bredere betydning, mister nå mye av sin verdi. Coser (i Øia, 1998) er spesielt opptatt av den uheldige konsekvensen dette medfører, ikke bare familie som institusjon, men i særdeles for ungdom under oppvekst, for utviklingen av holdning og omsorgsvilje også for samfunn som helhet. (Øia, 1998)

Selv om myndigheten har lagt opp en tilpasningslinje for mennesker med flerkulturelle bakgrunn ved å tillate dem å bevare deres kulturelle egenart, samtidig oppføre seg som norsk og kanskje har overtatt den norske norm og verdier. I følge Sand (2008) er det mange hun har vært i kontakt med av utenlandsk bakgrunn, blant annet vietnamesisk flyktninger, som har gått inn for en tilpasningslinje, og hun sier at mange av de har lyktes bra med. De har lært seg språket, skikk og bruk, holder seg til loven og klarer seg bra i yrkeslivet, og til og med fått norske venner. Men få av dem hun har snakket med vil oppgi sin tilhørighet til sin egen etnisk gruppe og kultur.

Ungdom med etniske minoriteter må forholde seg til to kulturer, med hver av sine normer og verdier, noen av dem er sammenfallende, noen ikke, men for å fungere i begge kulturene vil

jeg allikevel nevne en ny måte å sosialisere ungdommene på. (Hoem, i Sand, 2008) skiller fire typer sosialisering forløp som belyser denne prosessen:

1. Skolen bygger på den *samme verdien* som den første sosialisering ungdom har, den vil virke forsterkende, da de fra barn av har lært at det er viktig å lykkes på skolen. De kan derfor identifisere seg med den norske skolens normer på dette området.
2. Ungdoms *verdikonflikt* mellom skolen og hjemmets kultur samtidig som de har *interessefelleskap*, som kan føre til *de-sosialisering* (som å fjerne seg fra hjemmets kultur) og *re-sosialisering* til den norske kulturen. Her er det foreldre som vil at barna deres skal gjøre det bra på skolen, men er uenig i norske normer og om likestilling mellom kjønnene.
3. *De-sosialisering* kan skje uten *re-sosialisering*, slik at barnet påvirkes av den norske verden og fjerner seg fra hjemmet, men samtidig ikke gjør de norske normene til sin egen.
4. Hvis det skjer en verdikonflikt og interessekonflikt mellom skole og hjem, vil det føre til en *skjermet sosialisering*. Ungdom opplever skolen som fremmed og meningsløs, og har heller ikke blitt påvirket av dens sosialiseringforsøk (Sand 2008).

I virkeligheten vil man kunne finne blandinger av disse fire sosialiseringstypene, og hvor solid den norske innflytelsen blir, vil selvsagt variere fra ulike områder fra ungdom til ungdom. Disse prosessene berører følelser av tilhørighet og dermed identitetsfølelsen. Å vite hvem man er, er viktig å høre til og likeså å bli akseptert som man er.

Å være gjeldende flerkulturell betyr å mestre to kulturelle repertoar og beherske kodene fra begge sfærene, også når og hvor man bruker hvilke koder. Ofte er kulturforskjellene ikke større enn at man kan oppføre seg litt mer "norsk" i den norske sfæren, og oppføre seg som mer "etnisk" i samhandling med sin egen gruppe, dette er viktig slik at man oppnår den gode situasjon. Hvis det er grunnleggende forskjell på atferdsnormer og tilhørende verdier, vil den flerkulturelle ungdom føle at han eller hun må velge, noe som kan føre til identitetsproblemer: "hvem er jeg egentlig, og hvem vil jeg være?" Slike spørsmål er spesielt viktig hos flerkulturell ungdom i pubertetsalder. For dem er lojalitetsfølelser overfor foreldre og deres egen gruppe på den ene siden, og vanskeligheter med å få aksept fra norske ungdom, på den andre siden. Foreldre til disse ungdommene er ofte redde for at de skal "forsvinne" i en ukjent norsk verden, og øver et sterkt press på dem for at de skal leve etter foreldrenes kulturelle normer. For å bli vellykket tokulturell og godt integrert i

det norske samfunnet, er det vesentlig å føle seg akseptert i begge sfærene og få lov til å være seg selv, både som minoritetsmedlem og norsk. (Sand (red), 2008)

Resultatet i det nye samfunnet, er at det oppstår et gap mellom barn og voksenhet. Og Haugtveit (i Øia og Helland, 2006) mener at avstanden mellom generasjoner har økt, gjennom at tyngdepunktet i sosialisering har forskjøvet seg fra familie og nærmiljø i retning av sekundære sosialiseringsinstitusjoner (skole, massemedia, og jevnaldrende gruppa). Med det mener Haugtveit at familien er i ”oppløsning”. Mead, M. (1971) og Ziehe (1982) har konkludert i ungdom prosjektet at ungdom i postmoderne tid løsriver seg fra sine foreldre og tradisjonsbaserte verdier. Mead (1971) kaller den moderne tilstanden for ”generasjonskløft”, mens Ziehe (1982) kaller det for ”kulturell frisetting” (hvor ungdom utprøver og omformulerer sin egen identitet). Økende kompleksitet og raske samfunnsmessige endringer fører til at tradisjonelle familiemønstre og båndene mellom generasjonene rives opp til slutt, i og med at vi mennesker befinner oss i en vedvarende sosialiseringssprosess der vi alltid står i relasjon til noe eller noen, er vi avhengig av andres anerkjennelse for å opprettholde vår identitet. Familiens rolle og funksjoner har endret seg mye i løpet av de siste hundre årene. Selve familieenheten har krympet, og familien har så godt som ingen produksjonsoppgaver lenger.

Moderne ungdom med flerkulturell bakgrunn i postmoderne perspektiv

Først vil jeg si litt om postmoderne perspektiv, siden mange synes at det har et uklart begrep. Postmoderne perspektiv er en videreutvikling av moderne samfunn, som kjennetegner raske samfunnsendringer. Den raske samfunnsendring har ført til at sann kunnskap og moral ikke lenger kan begrunnes innen religiøst, filosofisk eller empirisk utgangspunkt. Postmoderne samfunn karakteriseres med stikkordene som individualisering, refleksive modernitet og nye former for risiko (Beck m.fl, 1994, i Øia og Helland, 2000). Raske endringer innen arbeid og utdanningssystem har eksplodert og nye medier har hatt inntog innen globalisering.

Innen høymodernitet øker behovet for en mer aktiv identitetskonstruksjon og tydelige identitetsuttrykk. Det vil si at ungdom i dagens samfunn er mer overlatt til seg selv når de skal foreta viktige valg. Øia (1998) hevder at dagens/moderne ungdom mange ganger har blitt

skildret som særskilte og sensitive, i forhold til hva som rører seg i tiden, samt hvilke vinder som blåser. Øia betegnet slike ungdommer med metaforer som ospeblader eller lakmuspapir, med egenskaper som beveger seg ved det minste vindpust. Disse ungdommer omstiller seg raskest etter nye trender og moteretninger. Det er en oppfatning – også hos den eldre generasjon – at dagens ungdom konstituerer seg som gruppe i dagens samfunn. I følge Wyn og White (1997, i Øia, 2003), foreslås det at ungdomsbegrepet bør legge vekt på ting som sosial prosess, transformasjonen fra barn til voksen og at ungdom konstituerer seg som sosial kategori under særskilte historiske forhold. Slike ytre forhold legger føringer for ungdomslivet. På bakgrunn av en slik teori må ungdom forstås som et individuelt fenomen (Heggen, 1994, i Øia, 2003).

I de unges hjemssituasjon stilles det ganske andre og ofte motstridende krav. Lojalitet og trygghet verdsettes i høy grad i familien. På den måten bygger ungdommer ulike sett av kulturelle koder (Hylland Eriksen (red), 1997). Ungdom som lever i en slik situasjon, blir gjerne etter hvert dyktige til å svitsje mellom de forskjellige kodesettene og klarer det uten større problemer. Ofte trives disse ungdommene utmerket med både-og-situasjon, selv om det av og til oppstår situasjoner preget av enten-eller, slik som for eksempel det som har å gjøre med inngåelse av ekteskap. I følge Mørch og Lie (1982) er det slik at så lenge ungdom har en trygg personlig identitet, vil de kunne klare å overleve mentalt. Forsker i sosiologi Mehmed Umit Necef 1997 i Hylland, Eriksen 1997)), bekrefter i sin forskningsprosjekt om unge tyrkere i Danmark at ungdom har en fleksibel og pragmatisk holdning til både sin kulturelle bakgrunn og til dansk kultur, og de setter sammen sin egen kulturmeny med danske og tyrkiske elementer, basert på verdisyn og på faktiske muligheter.

Selv om dagens ungdom er mye mer preget av et mangfold aktiviteter, idrett, musikksmak som ”hip hop” og ”rapping” med flere, er det viktig å konstatere at disse ungdommene lever sin hverdag sterk formet og preget av den norske enhetskolen. Samtidig konfronteres disse ungdommen hele tiden med hva som er kognitiv kunnskap og gyldige samfunnsverdier, i møte med sine norske venner. Ungdom med flerkulturell bakgrunn har som regel flere tilhørighetsfølelser, hvor de på den ene sida går på norsk skole og innsosialiseres til et sosialdemokrati, og samtidig skal tilstrebe en væremåte i kjønnsforskjeller. Det forventes at de skal være fri og selvstendig, og hvor personlige valg tillegges en stor betydning. På fritiden

forventes det at de skal delta i sin aldersgenerasjons sosiale liv, enten det dreier seg om fotball, festligheter, eller møter i ”chatterommet”.

I postmoderne perspektiv har ungdom bedre forutsetninger for dette enn for ti år siden, de får bedre tilpasning i et sosialisert samfunn. Den enkelte tar aktivt del i skapningen av seg selv som samfunnsindivid. For noen handler dette mer om måter å oppfatte og forholde seg til samfunn og omgivelser på. I følge Øia (1998) er dagens typiske Osloungdom på mang måter prakt eksempeler. Skole og utdanning står som sentrale verdier, og fritid er preget av et mangfoldig av aktiviteter.

Erfaringer som er gjort mellom etniske grupper

Den norske forskeren Anne Prieur har gjort mange funn i sin forskning, som omhandler modernitet etnisitet og kjønn. I følge henne har minoritetsungdom en selvforståelse for hva en etnisk bakgrunn er. At de var annerledes enn majoriteten, det kunne de selv definere hva bestod av. Etnisk bakgrunn kunne ha et mangfold av betydning. De unge kunne skifte sosial bakgrunn, eller hvem de ønsker eller ikke ønsker å identifisere seg med (Kilden, Informasjonssenter for kjønnsforskning. Lest 17.11.09).

Skolen er én arena hvor etniske gruppe møter og identifiserer seg. Som et eksempel ga den skolen jeg har mine data fra, et førsteinntrykk av at dette var en skole med godt miljø, og der over halvparten av elevene hadde en annen etnisk bakgrunn. En hyggelig atmosfære med åpent landskap. I en skole med et bredt mangfold av elever gis det en viss trygghet blant elever med minoritetsbakgrunn. Det blir ofte hevdet at etniske grupper deler den samme ”kultur”, de samme tradisjonene, de samme moralnormene og det ”samme” språket.

Minoritetsungdom identifiserer seg med mange etniske grupper, de føler at de har noen felles kulturelle referanser, noe som bekreftes av mine informanter som ønsker å ha venner eller kjærester helst med samme bakgrunn.

Men, i Meads tankegang, sies det også noe om at en etnisk gruppe ikke nødvendigvis deler noe som helst. Innad kan en etnisk gruppe være full av konflikter, og det kan eksistere store kulturelle forskjeller mellom medlemmene. Gruppens medlemmer trenger ikke å ha noe som

helst substansielt til felles, annet enn at de er enige om at de er ”annerledes” fra de ”andre”. Oslo er landets største ungdomsmetropol, et sted som har godt med utdanningsinstitusjoner og til dels godt med arbeidsplasser for ungdommer. Ungdom med røtter i ulike deler av landet møter hverandre, og er i stigende grad satt sammen av ulike nasjonaliteter og folkeslag. Ungdom med ulik hudfarge og religion deler sine daglige erfaringer både på skolen og i fritida. Det er her de danner ulike former for etniske møter og som i tosidig form er av ulike oppfatninger av hverandre. Hvordan forvalter da de sin identitet sammen med moderne og vestlig ungdomskultur? Vil dette møtet gjøre et oppbrudd med tradisjonelle verdier i opprinnelseskulturen? Hvordan fortolker og forvalter ungdom, innenfor modernitet? Øia (1998) sier noe om det, og jeg vil se på tre forskjellige innfallsvinkler som han nevner i boka:

For det første mener han at vi må forsøke å beskrive og forstå ungdommens kultur som modernitet i en bred forstand. Dette innebærer innhold og verdier i ungdomskulturen.

For det andre, handler dette mer om ungdomskulturens kilder og opphav. Ungdom konstruerer sin egen kultur i sin egen offentlighet, relatert til den verden som de skal prøve å forstå og beherske.

Den tredje, er relasjon og møte mellom norsk ungdom og innvandrerungdom i hvordan de utspiller seg på et personlig plan.

Nielsen (1969) nevner Barths synspunkter i følgende ordlag: Identitet er noe som skapes der grupper møtes, i grenselandet mellom dem. En gruppe har ingen etnisk identitet hvis den ikke står i kontakt med andre grupper som den kan sammenligne seg med. Det er altså ”omrisset” av gruppen, ikke dens ”innhold” som er viktig. Identitet springer ikke ut av at en gruppe har felles historie, felles språk, kultur, territorium, og videre, men ut av den samhandling gruppen har med andre grupper.

Tormod Øia skrev i 1993 en rapport som omhandler tema å være ung og innvandre (ungdom fra fjernkulturelle Asia, Afrika og Latin Amerika). I forbindelse med den rapporten fant Øia at minoritetsungdommer har forholdsvis liten omgang med etnisk norske ungdommer. Men at minoritetsungdommer ønsker å ha møteplasser hvor de kan omgås etniske nordmenn, men som det dessverre finnes lite av. Selv om de går i samme klasse på skolen, går tendenser i retning av klikkdannelser ut fra etnisitet. Øia forteller videre fra sine funn at minoriteter fra

den tredje verden inntar utpregede lavstatusposisjoner i samfunnet, noe han mener vanskeliggjør kulturell diffusjon, spesielt der den norske kulturen er dominant. (Øia, 1993)

Prieurs (2002) forskning på minoriteters identitetsdannelse fremhever han viktigheten av å skille mellom minoritet og majoritet. Språk, mat, klesstil, musikksmak, religion og andre identitetsskapende verdier blir viktigere og viktigere for minoritetsgrupper i Norge. Selvsagt finnes det også skiftninger blant minoriteter når det kommer til betydningen av etnisitet for sin egen identitetsdannelse, men Prieur påpeker at de langt fra er tilfeldige. ”*Betydningene avspeiler den enkeltes spesifikke erfaringer, som igjen har sammenheng med den enkeltes posisjon – etter alder, kjønn og klasse m.m.*” (Prieur, 2002: 7). I følge Prieur er det spesielt i løpet av tenårene at det utvikler seg en stadig sterkere tilhørighet til individets etniske gruppe. Den identifisering som foregår ved etnisk tilhørighet er så å si fastbundet til familietilhørigheten. Men, dette kan påvirke begge veier.

Barn og unge i nettsamfunn

Presentasjon av Internett som digitalisert verden: I dag lever vi i et medie- og informasjonssamfunn, som vil påvirke oss gjennom hele livet. Den upersonlige sosialiseringen per i dag – fra mediene, vil ha stor betydning i barne- og ungdomsårene fremover. De formidler normer, verdier og sier mye om hvordan unge ”bør” oppføre seg. Barn og unge i det moderne samfunnet møter et enormt trykk fra mediene, og den medieutviklingen barn og unge opplever i dag er preget av rask teknologisk endring. Et begrep som ”digital barndom” sier mye om hvordan ny teknologi endrer de sosiale og kulturelle rammene for sosialiseringen

Silje er 18 år. Det første hun gjør når hun kommer hjem fra skolen er å slå på datamaskinen. Hun sjekker raskt om hun har fått nye meldinger før hun tar seg en brødskive. Utover kvelden går hun bortom datamaskinen med jevne mellomrom. Hun sjekker om noen har lagt ut noen nye bilder fra festen på fredag via en venninnes profil. Når hun har lekser, bruker hun nesten alltid datamaskin til det – da søker hun på Google og Wikipedia for å finne informasjon.
(Røys, 2009: 17)

I løpet av få år har nettsamfunn vokst til å bli en av de aller viktigste aktivitetene for ungdom på Internett. Nettsamfunnet har blitt sosiale møtesteder for brukerne, og det gir dem god underholdning likeså som oppdatering av nyere kunnskap på det som skjer i samfunnet. For barn og unge gir Internett tilgang til utviklingen av identitet, kunnskap, kompetanse og kultur. Mange av disse ungdommene lever i økende grad et liv på nett som er tilgjengelig for allmennheten på en helt annen måte enn for 20 år tilbake i tid. Ved å studere dagens ungdom får vi kunnskap om hvordan bruken av teknologi etablerer nye kommunikasjonsmønstre. En subkultur vokser frem og nettgenerasjonen er pionerene. Flere medier har blitt til et nytt medium, og uten Internettet sitt samlende karakter, får vi ingen total sammensmeltning. Via Internett kan mediene smelte sammen til multimedier og mediekonvergens, et uttrykk for en utnyttelse av at mediene digitaliseres. Mennesker utsettes nå for en global kompleksitetsbelastning, og teknologien øker radikalt vår kommunikasjons horisontal. (Røys, 2009: 19)

I 2006 var det cirka en milliard Internett-brukere på planeten, cirka to milliarder mobiltelefonlinjer, to tredjedeler av planetens mennesker kan kommunisere med hverandre, 38 millioner blogger og nye blogg hvert år tilsvarer 30 mill i året. Ved utgangen av 2007 var sju av ti ungdommer brukere av Internett, og de dominerende nettsamfunnene var Facebook, Nettby og Twitter. I begynnelsen av 2009 var det så mye som 1,5 millioner nordmenn registrert på Facebook (Røys, 2009).

Ved postmodernes syn vil dette betegnes som prosess der både særegenheter, og den sosiale kulturelle fragmentering fører til ny kulturell kompleksitet (Featherstone, 1995). Det finnes mange innfallsvinkler til diskusjonen blant annet om det postmoderne, men argumentene er større verdsetting av den lokale kunnskap, for eksempel følelsen av å være annerledes, og bruken av mangfoldige koder i kulturell kommunikasjon. Et nøkkelbegrep for mange postmoderne teoretikere er kultur. De argumenterer for at kulturen har fått en viktigere rolle i det sosiale liv og at den er frikoblet fra tradisjonell bestemmelse i sosiale klasser, kjønn, etnisitet og religion. Featherstone (1995) oppfatter det postmoderne som desentrering og komplisering av kulturen, og det er tid for en reaksjon mot opplysningstid, en epoke i den vitenskapelige dagsorden. I forhold til bruk av kommunikasjon og tilgang til Internett, har postmoderne tid flere ganger sett at mennesker opplever identitet som et sett av ulike roller, som går på å blande og matche der ulike krav stilles og forhandles, og konstrueres. Det er en tid der multiple identiteter ikke lenger er like marginale som før, men der multiplisitet,

heterogenitet, fleksibilitet og fragmentering dominerer dagens tanker om identitet. Man sitter inne med mengder av roller som man ut ifra konteksten vurderer når man skal mikse og bruke dem. (Turkle, 1995)

Globalisering

Hos ungdom med minoritet vil globalisering, føre til at vi ikke blir kulturelle like, og heller ikke nødvendigvis identitetsmessig like. Som Hylland Eriksen (1997) sier; ”vi blir i en viss forstand både mer like og forskjellige på samme tid”. Globaliseringens endring har skutt fart bare de siste ti årene, menneskene har bedre forutsetninger nå enn før, de får kunnskap om bestemte land og innsikt i kulturelle forutsetninger for mennesker rundt omkring i verden. En del globale prosesser endrer mennesker, spesielt livsbetingelser, avstanden mellom mennesker og land krymper som aldri før, og i enkelte tilfeller er ting ikke relevante lenger. Giddens i Øia (2005), stiller derfor spørsmål ved utviklingen av det moderne samfunn. Han mener at samfunnsforhold bør beskrive hvordan et sosialt liv bør være ordnet i tid og rom. Vi bør rette oppmerksomheten mot et kompleks der relasjon på den ene siden, og samvær samt påvirkning og samhandling over større avstander på en annen side. Globalisering baserer seg på motsetningen mellom det globale og det lokale, der eliminering av avstand og tid er viktige premisser. Den globale kulturen oppfattes som en form eller et rom skapt av den voksende kommunikasjonen, der forskjellige kulturer møtes og konfronteres.

Global utvikling er intimitet forbundet med forandringer innen kommunikasjonsteknologi som har ført til økt hastighet og teknologi samt økt rekkevidde for menneskelige aktiviteter (Øia, Krange, 2005). Og innen kommunikasjonsteknologi gjør den globale utviklinga det mye enklere og den gir lettere tilgang til å kommunisere mellom mennesker i forskjellige deler av verden. Et godt eksempel er via kommunikasjonskanaler som media, tv, Blogger, Internett, facebook og Twitter. Vi skal derfor se litt på barn og unges bruk av Internett.

Barn og unges bruk av Internett

”Life on screen”

I boka “Life on screen” (Turkle, 1995) møter vi psykologen Sherry Turkle født i New York 1948. Hun har fokusert i sin forskning på psykoanalysen og kultur og på psykologien av folks forhold til teknologi, spesielt menneskets bruk av datateknologi og datamaskinen avhengighet. Hun har skrevet to bøker hvor den ene heter ”the second self” hvor hun bruker

Jean Piaget psykoanalyse som i hovedsak omhandler hvordan barn lærer om datamaskiner og dens påvirkning i barnets sinn.

I den samme boka tas tema "livet på skjermen" opp. Her beskriver Turkle hvordan forskjellige personlige identiteter hos en person brukes i en "Multi-User Dungeon" kan være terapeutisk. Fordi deltakelsen i MUDs-rom gir deltakerne mulighet til å utrykke og reflektere over ulike deler av sin personlighet. Her er det mennesker som utgir seg for å være seg selv eller en annen person de ønsker å være. Her mener Turkle (1995) at det er måte å utagere problemer på, i en trygg og relativt risikofritt miljø. Det er et slags rollespill der rollen ikke er definert. Turkle (ibid.) er ikke bare opptatt av hvordan mennesker etablerer identitet mellom menneskelige forhold men også i on-line, hvordan virtuelle rom aktiviteter omtaler personligheten de har i den fysiske verden.

Videre sier Turkle (op.cit.) at bruken av Internett har gått fra å være en moderne redskap til å bli postmodernistisk objekt til å tenke med, hun bruker metafor som "vindu" et eksempel på hvordan en maskin gi mennesker postmodernes tanker, som en identitet formasjon. Disse parallellene mellom moderne tilnærminger til postmodernistiske teori gir bakgrunn for Turkle's undersøkelse av hvordan ungdoms ideer og selvtillit er i endring i til levende liv på skjermen.

MUDs aktivitet i "det virtuelle rom"

Turkle (1995) beskriver "det virtuelle rom" som chatterom hvor brukere/spillere er inspirert av rollespill. Spillet foregår i et tekstbasert landskap, der man treffer andre deltagere i spillet og alle har ulike personligheter. Dette er en form for selskapslek med datamaskin. Enten blir man tildelt roller av en spill-leder eller så skaper man selv en fiktiv personlighet. Hensikten er å løse oppgaver og felle lederen gjennom kunnskap, fantasi og evne til å sette seg inn i personligheten: "*MUDs are dramatic examples of how computer mediated communication can serve a place for the construction and reconstruction of identity*".

Spillere presenterer seg i stor grad i den kategorien identitetslek, hvor de i utgangspunktet skiller mellom å konstruere den personen og det virkelige selvet. Poenget og budskapet med dette er i følge Turkle (ibid.), at på nettet føler ungdommer en grenseløs frihet til å skape seg

et selv, og den nye teknologien frigjør individet fra kroppen. Denne teknologiske kroppsfriheten gjør at man kan eksperimentere med identitet.

”In the story of constructing identity in the culture of simulation, experiences on the Internet figure prominently, but these experiences can only be understood as part of a larger cultural context. The context is the story of eroding boundaries between the real and the virtual, the animate and the inanimate, the unitary and the multiple self, which is occurring both in advanced scientific fields of research and in the patterns of everyday life. In the real-time communities of cyberspace, we are dwellers on the threshold between the real and the virtual, unsure of our footing, inventing ourselves as we go along”.

”In daily practice of many computer users, windows have become a powerful metaphor for thinking about the self as a multiple, distributed system. The self is no longer playing different roles in different settings at different times. The life practice of windows is that of a decentered self that exists in many worlds and plays many roles at the same time. As more people spend more time in these virtual spaces, some go as far as to challenge the idea of giving any priority to RL at all”. (Turkle, 1995: 10)

Alle spillere har tilgang til å kommunisere med hverandre. ”Stewart” er et godt eksempel som er pålogget minst førti timer i uken. For Stewart var også dette en alternativ plass, der han følte seg som hjemme. ”He spends his time constructing a life that is more expansive than the one he lives in physical reality” og ”One player says; You are what you pretend to be ... you are what you play.”

”In sum MUDs blur the boundaries between self and game, self and role, self and simulation. One player says; ”You are what you pretend to be ... you are what you play. But people don’t just become who they want to be or who they don’t want to be. Players sometimes talk about their real selves as a composite of their characters and sometimes talk about their screen personae as mean for working their RL – real lives.” (Turkle, 1995: 1992-1993)

Sherry Turkle (1995) har studert måten folk samhandler på i Muds-rom, et rollespill på Internett, der brukere spiller fiktive figurer i like fiktive ”verdener”. Den kommuniserer med ord, og tekst på skjermen, samt til å beskrive miljøer, situasjon, karakter og handlinger.

Spillere på ulike maskiner, som alle er logget inn i samme MUD, ”handler” i denne virtuelle verden ved å skrive inn en beskrivelse av hva de gjør, eller ved å skrive sin side av dialogen, som deretter blir sett av de andre spillerne på egne skjermer og besvart på. I diskusjonsforum ”Login R US” i virtuelle rom, har deltakere delt sine opplevelse og følelser om deres identiteter som tankevekkende dokument for å tenke på selvet. For mange oppleves det virtuelle rom som at det ga dem et helt annet perspektiv på hvem de er, og det som får dem til å glemme hva de egentlig satte pris på i virkeligheten. Som en person hadde sagt; *”the personale things intrigues me it’s a chance for all of us who aren’t actors to play (with) masks. And think about the mask we wear everyday.”* (Turkle, 1995)

På denne måten har personligheten noe felles med selvet, som fremkommer i psykologisk møte. Samtidig nevner Turkle (1995) et annet problem, der hun snakker om hva som skjer når mindreårige barn presenterer seg selv som personer over 18 år. Å ha forbindelser med barn som utgir seg for eldre mennesker fører til problemer for voksne. I ”life on screen” handler Turkles bok om hvordan mennesker konstruerer sin identitet i samhandling med andre mennesker gjennom datamaskinen: *”were using life on screen to engage new ways of thinking about evolution and relationships, politics, sex and the self ”*. I boka hevder Turkle (op.cit.) at ungdom som lever sitt liv på nettet, tilfredsstiller sitt sosiale behov – fordi livet foran skjermen er et sett med grenser og forhandlinger. Vi forteller vår historie om den endrede virkningen av datamaskinen på vår psykologiske liv og ideer i vårt hode. Det vokser en følelse av ny identitet i de sentrert flere. Hun beskriver trender på datamaskinen som en kunstig intelligens i menneskers opplevelse i det virtuelle miljøet. Datamaskin er et objekt som bringer postmodernisme ned til jorden.

METODISK VALG OG FORSKNINGSPROSESSEN

Samfunnsperspektiv i symbolsk interaksjonisme og fenomenologisk vitenskapssyn

Fenomenologisk tenkning har interesse for å forstå det sosiale fenomen ut fra aktørens egen perspektiv og beskrive verden slik den oppleves av informanten Kvale og Brinkmann (2009). Tenkningen er videreutviklet og har en sentral posisjon innefor symbolsk interaksjonisme og

hans forståelse innefor samfunnsforståelse er nær knyttet til menneskenes samhandling (Thagaard, 2009). Det som særpreger teorien deres er at den viser studier på hvordan mennesker samhandler med hverandre, og hvor den søker fokus for å forstå den symbolske meningen som handlinger og begivenheter. På den måten får vi innsikt i personens sosiale realitet sier han. Symbolsk interaksjonisme skaper menneskenes kontinuerlig identitet i interaksjon med andre. I likhet med fenomenologisk vitenskapssyn tar den utgangspunkt i den subjektive opplevelse, og forsøker å oppnå en forståelse i informantens dypere meninger i deres liv og erfaring. Forskerens egne refleksjoner over egne erfaringer kan danne utgangspunkt for forskningen. Det er derfor viktig at forskeren er åpen for erfaringene til informanten. Det sentrale med fenomenologisk tenkning er at den baserer på å forstå fenomener på grunnlag av de studerendes perspektiv for så å beskrive deres omverdenen slik det erfares samt oppfattes av dem (Thagaard, 2009).

Innenfor kvalitativ studie er mitt utgangspunkt å finne innen vitenskapsteori, den skal peiles inn i retning av symbolsk interaksjonisme, som gir fokus på hvordan ungdom i dag samhandler med sine omgangsvenner/nettverk i samfunnet som de skal forstå og leve i. I følge symbolsk interaksjonisme skaper mennesker kontinuerlig sin identitet i interaksjon med andre.

Kvalitativ metode

For å komme nær problemstilling og bak den ytre atferden er kvalitativ forskningsmetode best egnet, fordi den gir underliggende årsakssammenheng samt verdipremisser i en dybdeinformasjon om problemstillingen. I kvalitativ metode er vi bundet til å tolke vår forståelse i fenomener (hermeneutikk). Helhet, del og sammenheng er sentrale begreper. Likeens fortolkning, meningsutlesing og forståelseslesing, handler også i prinsippet om å trenge inn i andres opplevelsesverden. Hermeneutikk og fenomenologi er beslektede begreper, mens hermeneutikk er forståelse og fortolkning om fenomenet er fenomenologien fokus på den naturlige sanselige erfaring av hverandre. Husserl (1858- 1939), som er grunnlegger av den moderne fenomenologien, hevder at det er en sterk sammenheng mellom liv, vitenskap og filosofi og at den har opphav i menneskets livsverden, som er felles for alle mennesker i en bestemt kultur. I hermeneutikk spiller forskeren en aktiv rolle fordi resultatet i helhet vil være preget av hennes subjektive tolkning av den litterære teksten, samtidig fordype og utvide sin forståelse og/eller eliminere feilaktige og urimelige fortolkninger.

Innefor kvalitativ metode gis det grunnlag for fordypning i sosiale fenomen. Den er preget av nærkontakt mellom forsker og informant. I studier som preger av nærkontakt, studeres fenomener gjennom deltakende observasjon, og intervju. Intervjusamtaler er mitt utgangspunkt for å få kunnskap om hvordan informanter opplever og reflekterer over sin egen situasjon.

Hensikten min i denne oppgaven er å finne svar på hvorfor minoritets elever sliter med oppfatning av hvem de er når de samhandler med andre mennesker. Jeg er ute etter kunnskap som kan belyse tema, slik at jeg kan forstå den bedre (Skogen Fuglseth, 2006). Forskjellen mellom kvalitativ og kvantitativ metode, er at i kvantitativ vektlegges utbredelse og antall av enheter, mens i kvalitativ innebærer det å vektlegge prosesser og mening som ikke kan måles i frekvens. Repstad (i Thagaard, 2009) hevder at kvalitativ metode viser til egenskapene ved de sosiale fenomener vi studerer. Og på bakgrunn av analyse kan en bedre forstå det sosiale fenomen.

Fordi jeg ønsker å møte – og snakke med mine informanter i skolen, vil det være naturlig å benytte en kvalitativ forskningsmetode. Dette for å oppnå en forståelse av sosiale fenomener (op.cit.: 11). Videre i forskningen bruker jeg, slik Thagaard (2009) omtaler det, en intervjusamtale for å få et godt utgangspunkt og kunnskap om hvordan enkeltpersoner opplever og reflekterer over sin egen situasjon. I en slik uformell tilnærming, tilsier det at informanten/ungdommen kan bringe opp temaer i løpet av intervjusamtalen, og at den er relevant som innledning til den som skal undersøkes. En intervjusamtale fungerer som meningsskapende kontekst, hvor informanten setter sine handlinger i meningssammenheng og som gjør handlingene forståelig for dem selv og andre. Intervjusamtale er blant annet den mest brukte metoden innenfor kvalitativ studie, for å danne en forståelse i enkeltpersoners synspunkter og opplevelse. Men innefor kvalitativ studie fremhever Thagaard (2009) at forskeren kan endre sin undersøkelsesopplegg ved intervju i løpet av undersøkelsesprosessen, for å tilpasse seg nye erfaringer og utfordringer underveis. Ved samtaleintervju kan denne utformes på ulike måter, og være preget av lite struktur. I følge Thagaard (op.cit.) vil samtale mellom informant og forsker påvirkes av at hovedtema allerede er bestemt på forhånd. Ved en slik uformell tilnærming, forteller det at informanten bringer opp temaer i løpet av samtalen. Perspektiv innefor intervju har sammenheng med intervjuets form, som vil være preget av asymmetrisk relasjon hvor fokus rettes mot informanten som gjenforteller hendelser, og

perspektiver som reflekterer erfaringer utenfor intervjusituasjon. I følge Grønmo (i Thagaard, 1998) er det en viktig målsetting innefor kvalitativ metode at det oppnås forståelse av det sosiale fenomen som studeres, og i tillegg under samtalen – innefor kvalitativ metode – møter vi det etiske spørsmål og moral.

Etiske utfordringer ved temaet

Tema som minoritet kan ses som tabubelagte tema, overfor informanten. Spesielt når spørsmål kan føre til følelsesmessige reaksjoner. Ved å stille spørsmål er etikk en viktig bit i forskingsprosessen, for meg innebærer det at informantens stemme eller budskap skal komme frem. De reaksjonene som gis av svar tolkes i form av analyse. Jeg følte allerede fra første dag av at jeg måtte ”trå” varsomt ved fremlegging av tema. For noen kan tema oppleves som å rive opp gamle sår. Det å gjenfortelle gamle hendelser, som traumatiske opplevelser, oppleves oftest som å ”vekke dårlig minner”. Verbalt gjenkjennes dette gjennom stemmeleie og gjennom ansiktsuttrykk og annen form for kroppsspråk/ holdning (Thagaard, 2009). Men, det at jeg selv har innvandrerbakgrunn, gjorde at det skapte tillit mellom oss, kanskje fordi vi oppfatter oss som likesinnede. I min presentasjon av informantene er de gitt fiktive navn, våre samtaler er kategorisert på deres opplevelse og refleksjon over måten de har identifisert seg som språkminoritet i ulike settinger. Noe annet som er en etisk utfordring, er når en informant benekter eller ikke ønsker å si noe mer om tema.

Bruk av båndopptaker var noe jeg hadde lite lyst til å møte dem med, men jeg var nødt til å benytte dette. Årsaken er både fordi det er nærmest umulig å skrive gode notater underveis i intervjuet, samt at det å høre på båndopptakeren i ettertid, ikke er det samme som å oppleve det visuelle uttrykket hos intervjuobjektene. Med andre ord er begge deler viktige biter i en helhet.

Utvalg og undersøkelsesopplegg

Jeg sendte forespørsel til fem videregående skoler og én ungdomskole i Trondheim. Via en kontakt i Trondheim kommune fikk jeg tips om hvilke skoler som hadde flest flerspråklige elever. I samråd med min daværende veileder, Ninna Garm, sendte jeg brev til fem skoler, og skrev samtidig at jeg kom til å ringe tilbake. Jeg fikk avslag fra to skoler, noe de begrunnet med at de hadde besøk av studenter med lignende tema og oppgave. Jeg ringte også tilbake til

en videregående skole ei mil sør for Trondheim. Jeg snakket med ei dame som var fagleder ved den skolen. Hun hadde hovedansvaret for norskseksjon og fordelingen av faglærere ved skolen. Hun virket veldig positiv og interessert etter å ha leste mitt brev med forespørsel og med problemstillingen ”ungdom med minoritetsbakgrunn”. Hun svarte at hun skulle snakke med en faglærer som underviser de flerspråklige elevene i norskfaget. Hun sa også at denne læreren har jobbet tett med disse elevene og kjente elevenes bakgrunn (familie, fagnivå etc.).

Utvelging av informanter

Jeg tok kontakt med den nevnte skolen – på nytt, og det ble gjort avtale om når jeg skulle komme for å møte elevene/informantene. Hun skulle plukke ut fire elever for meg, elever som hadde bakgrunn fra forskjellig land. Da jeg møtte opp, følte jeg meg tatt vel imot og fikk opplevelsen av å være velkommen. Hun disponerte den avsatte timen slik at jeg kunne snakke med elevene, og de fikk ”fritime” da resten av trinnet i utgangspunktet forberedte seg til eksamen. Hun la også til rette for meg i forhold til bruk av rom, ved å avtale dette med skoleledelsen.

Jeg hadde fire informanter, én gutt og tre jenter. De hadde bodd i Norge siden de var ganske små, og kom som flyktninger til Norge da de var i alderen to til ni år, og sammen med sine foreldre. Alderen til informantene mine var 19 år, og jeg hadde som minstekrav at de hadde bodd i Norge de siste ti årene. Aldersmessig og oppholdsmessig var dette et bevisst ønske fra min side, da jeg av erfaring vet at det er den aldersperioden man gjerne er mest reflektert over sin egen situasjon over tid. På denne tiden har man kjent på hvordan det er å være flerkulturell i en skole og på ulike arenaer der vi eksisterer som individer. Disse elevene var som sagt 19 år gamle, og gikk siste året på videregående skole. De holdt på med russetidforberedelse og eksamensforberedelse, samtidig var de også veldig nysgjerrige på meg.

I kvalitativ studie vektlegges strategisk utvalg, det vil si at vi velger informanter som har egenskaper samt kvalifikasjoner ut fra definert tema og problemstilling. Spesielle utvalg slik som ungdommer med flerkulturelle bakgrunn, representerte personer som lå i forkant av ny syn på teori og utvikling (Thagaard, 2009). Utvalgets størrelse er viktig i forskningen, men siden tema er såpass omfattende, hadde Ninna Garm (Min tidligere veileder, ved HiST) og jeg blitt enige om at utvalget med fire informanter kunne betraktets som tilstrekkelig.

Innsamling av data

Siden forespørsel var sendt til skolen, var det også naturlig å møte informantene på skolens arena. Dette for å kunne få et helhetsinntrykk av miljøet i skolen. Jeg hadde planlagt å være sammen med dem i skolen, ved samtale om tema. Spørreskjemaet ble utformet slik at det var mulighet for åpne spørsmål, der vi kunne gå i dybden. Mitt formål ved bruk av samtale er å få fyldig og omfattende informasjon om hvordan elever opplever sin situasjon som minoritet i skolen (ustrukturerte spørsmål). Intervjusamtale vil også gi meg et grunnlag og en innsikt i deres erfaringer, tanker og følelser om valgte tema. Mitt forskningsintervju ble utformet slik at tema allerede var presentert før jeg kom til praksisstedet. I skjema preges ytterligheten av lite struktur, som betraktes som samtale mellom informanten og meg – og hvor hovedtema er bestemt på forhånd. Utgangspunktet for videre samtale med informantene ble derfor mer utfyllende.

Etter to dager foretok jeg en intervjusamtale knyttet til tema. Vi fikk et eget rom til disposisjon. Jeg brukte også båndopptaker slik at jeg kunne konsentrere meg om det som ble sagt. For meg er det viktig å ”fange” opp helhetsinntrykk når tema berøres. En annen viktig form i denne prosessen er at man har blikkontakt med hverandre, slik at man kan følge informantens reaksjon.

Jeg presenterte og la frem tema ”identitet” for informantene. Hensikten min var at temaet utdypes nærmere med svar, slik at deltakerne kan følge opp hverandres svar. I følge Thagaard (2009) utvikler gruppa etter hvert relasjoner i forhold til hverandre, og samtidig gis de muligheten til å reflektere over hverandres mening.

I vårt første møte hadde vi en felles ”brainstorming” knyttet til tema, for å oppnå mulighet til å bli kjent med hverandre samt åpning av tema. Da kunne jeg se hvor de stod i forhold til problemstillingen. Jeg vet også at temaet kan være sårbart for noen av mine informanter, men samtidig hadde jeg et håp om å skape en åpen dialog mellom meg og informantene. Siden dette er lite strukturert metode, tenkte jeg å bruke skjema med ti spørsmål ved mitt første møte med dem. Dette sendte jeg med dem, slik at de fikk mulighet til å skrive utfyllende setninger.

Det første bli-kjent-møte var veldig spennende. Vi satt rundt bordet og hadde en liten presentasjon av hverandre. Thagaard (op.cit.) sier noe om betydningen av at intervjusamtalen presenteres i sosial interaksjon mellom forskeren og informanten, og at det er viktig at forskeren fremhever sine personlige egenskaper og ytre kjennetegn. Som forsker på dette feltet følte jeg at jeg måtte gi dem noe som kjennetegner det vi har til felles, derfor var det viktig å presentere meg og min personlige bakgrunn som innvandret til Norge for cirka 18 år siden (på det tidspunktet). Jeg har en sønn på samme alder som dem, samt selvopplevde erfaringer i skolen og erfaringer med egne barn med minoritetsbakgrunn i skolen. Etter dette ble det naturlig å ta opp tema i gruppa.

RESULTATER (SPØRSMÅLSKJEMA)

Spørsmålsskjema var allerede sendt med til elevene etter første møte, slik at de fikk tid til å reflektere over tema som vi hadde snakket om tidligere den dagen. Jeg kan derimot se at jeg kunne ha gjort dette bedre hvis jeg hadde ventet med skjema og hatt drøftinger rundt tema slik at de hadde kjent dette ”med kroppen”. Tanken min var at besvarte skjemaet skulle etterfølges med intervjusamtaler. Jeg var opptatt av mine forutinntatte antagelser om at ungdom med flerkulturelle bakgrunn har vanskeligheter med å finne seg til rette, og vanskeligheter med å finne sin identitet. Samtaleintervjuet ble derfor ikke strukturert nok, fordi svarene jeg fikk blant annet inneholdt overraskende svar. Svarene på mine spørsmål ble derfor slik:

Ved spørsmål 1: Hva tenker du om din situasjon, samt dine opplevelse av hvem du er?

Tre av fire svarer at de hadde problemer i starten, en informant fortalte at det var ”som å begynne på nytt”. Med dette sier hun at hun hadde reist fra alt hun hadde i hjemlandet (venner og familie). Mens en annen informant husket at han kom med en bror og onkel til Norge. Den tredje kom til Norge som 9-åring og med mange søsken.

Ved spørsmål 2: Føler du noen hindringer ved ikke å være norsk?

Alle fire informanter svarer nei til dette.

Hvis en skal analysere videre; ved intervju har alle møtt en utfordring ved å være flerkulturelle enten i skolen eller på en annen arena. Et eksempel på dette var da en informant

hadde søkt jobb, og trodde at hun skulle få den jobben fordi hun mente at butikkdamen hadde sagt at hun var overkvalifisert (etter å ha sett CV-en). I virkeligheten møter man mange hindringer i livet uavhengig av bakgrunn.

Ved spørsmål 3: Hvis du føler hindringer, hva er årsaker, og hva består de av?

Ved spørsmål 4: Ser du noen fordeler eller ressurs ved å være minoritet?

Alle svarer:

Fordel: På skolen når jeg trenger ekstra hjelp av og til, later som jeg ikke skjønner

Ulempe: Blir stigmatisert

Ved spørsmål 5: Hvordan føler du at læreren ser på deg? Får du den støtte du trenger i skolearbeidet?

Svar: Varierer fra lærer til lærer, en del lærere gir meg den hjelpen jeg trenger.

Ved spørsmål 6: Føler du at du er en person hjemme og en annen på skolen?

Alle svarer nei til dette, og det kan nok stemme fordi alle fire er blitt oppdratt til å være seg selv.

Ved spørsmål 7: Hvordan vil foreldrene dine at du skal være?

Svar: De vil at jeg skal være som jeg er.

Ved spørsmål 8: Kan du se for deg din livssituasjon om ti år fra nå?

Alle fire svarer det samme: Gift, har barn og jobb.

Utsagn fra informantene er autentisk, og skrevet slik jeg tolket dem. Jeg har bearbeidet dataene og transkribert ut fra skjema. Deres grunnleggende sosialiseringnettverk har vært en viktig del i deres liv. Samtidig har skolen som sosialiseringarena bidratt mye når det gjelder

kunnskap om det postmoderne samfunn. Informantene er fire forskjellige individer, med ulik bakgrunn – samt opplevelse ved det å ha flerkulturell bakgrunn.

Samtale etter skjema (ANALYSE)

Svarene jeg fikk fra spørsmålsskjema (ovenfor) av informantene var ganske entydig, de slet ikke med identitet, i hvert fall ikke nå lenger sa den ene. På grunn av mine tidligere antagelser ble funnene for meg en positiv overraskelse, da jeg i mine antagelser trodde at identitet var noe som fulgte en i oppveksten; alltid ”forfulgte” en. Siden svarene ble ganske korte, fikk jeg plutselig lite materiale å gå på. Jeg valgte derfor å la dem fortelle om deres opplevelse ved det å være minoritet, samt hvordan de konstruerte og forvaltet sin identitet i ulike settinger.

Allerede fra tidlig i skjema-svarene fant jeg at informantene ikke hadde den typiske identitetsproblematikken. I følge Grønmo (i Thagaard, 2009) kan kvalitativ studie endre sitt metodeopplegg ved å være fleksibel, hvor for eksempel intervjuprosessen endres og tilpasses. Her fikk informantene snakket om egen opplevelse av å være flerkulturelle elever på ulike arenaer. Tema ble derfor variert noe ut ifra det som var aktuelt her.

Ved presentasjon av tema ble ungdommene ganske stille, jeg fikk inntrykk av at tema medførte en del refleksjoner. Jeg la merke til at den ene informanten satt med bøyd hode og lente seg over bordet, sa heller ikke noe før jeg stilte spørsmål og henvendte meg direkte med spørsmål.

Ved andre intervjurunden merket jeg at situasjonen løsnet noe, informanten åpnet seg og ble mer snakkesalig og snakket om den tiden han kom til Norge, og om hvordan han opplevde å være ”annerledes” enn andre. Samtidig var det heller ikke enkelt for dem å komme til sitt nye hjemland siden og integreres sammen med andre språkminoritetsbarn i skolen. Første tiden var ganske hardt, mye mobbing og diverse utagering blant minoritetene i skolen; ”hvis du ikke henger med så blir du mobbet”. Alt ble mye bedre etter ungdomskolen og i videregående, men for han var det veldig viktig å bli norsk så fort som mulig, ”i hvert fall i oppførselen” sier han. Fotball og venner var veldig viktig for denne gutten, samtidig sier han at han hadde opparbeidet en god del venner. I følge læreren er han en ressurssterk gutt. Han sier selv at han er dårlig i faget engelsk, men sånn er det, det skjer noe med deg, det krever

noe å være fremmed i et land. For han er det viktig å ta med det som er bra fra hjemland, men ”jeg har ikke sans for tradisjoner fra mitt opprinnelsesland”.

De sier også at de ikke ønsker å identifisere seg med foreldrenes kultur, og at de aldri kan tenke seg det senere heller. De føler at de har tilegnet seg norsk ungdomskultur og innretter seg etter det. Det er lettere å tilpasse seg for ungdom som kommer til et annet land i ung alder, enn de som kommer når de er 18 og eldre. Da har de med mer av sin egen kultur fra hjemlandet. Det som var viktig for dem var at de var seg selv, men samtidig presiserer en annen informant at man må være litt ”norsk” for å henge med i gruppa i sosiale lag og aktiviteter. Videre forteller dem at de ikke kom til å identifisere seg som hundre prosent norske eller hundre prosent fra sitt opprinnelsesland. I følge Øia (1998) viser en undersøkelse at 38 prosent av ungdom med innvandrere bakgrunn oppfatter seg selv som norske, mens 54 prosent oppfatter seg som innvandrere og at 80 prosent har norske venner og et mindretall; 5 prosent mangler norske venner.

Å ANALYSERE ET DATAMATERIALE

Analysering av datamaterielle i kvalitativ studie krever mye arbeid, da en som forsker hele tiden må reflektere over arbeidet som er gjort etter møte/samtale med informantene. Analysen formes under intervjuing, materialbehandling og formidling. Allerede ved første kontakt med informantene starter analyse og tolkningen av oppgaven, tema utdypes mer ved intervju og du får med deg en del visuelle uttrykk i form av språk og kroppsspråk. Ved gjennomgang av teksten skal jeg prøve å gå inn i enkelte tema, for å få en dyp forståelse av både personen og teksten. Siden jeg har fire informanter er det lite tekst å sammenligne med, men jeg ønsker å ta fokus i personsentrerte tilnærminger, da det blir enklere å knytte en mer helhetlig forståelse av en tekst. Gjennom personsentrert tilnærming gir det meg nye nyanser og bedre grunnlag til å forstå hvordan informantene opplever sin situasjon (Thagaard, 2009).

Ved analyse av teksten er det tenkt å tolke noe om utsagnene informanten har sagt, knyttet til tema og sammenlignet. Ved intervju og samtale får jeg også oppleve hva informanten formidler gjennom kroppsspråk. Ved analyse av mine data tar jeg stilling til det som Ryen (2000) kaller for enhet som gir mening i informasjon, det innebærer at materiale sammenfattes og fremhever tekstens innhold. Fordi analysen baseres på det jeg har av

informantens utsagn, med lite tekst å gå etter som følge av at informantene var travelt opptatt med eksamens- og russetid, har jeg ikke ønske om å lage matrise. Ved fordypning av skjema fant jeg det naturlig å gå inn på tema som flerkulturelle bakgrunn eller minoritet i skolen. Det som ble gjort var at jeg lot informanten snakke innenfor tema, som følge av at jeg er opptatt av deres stemme, for å forstå og se sammenhenger i det som har skjedd i livet deres. Videre er dette en tolkning av samtaler vi har hatt, hvor alle fire fritt kom med det de har opplevd. Ett av spørsmålene som lød: ”Hvordan opplever dere å være minoritet?”, ga blant annet følgende utsagn: ”Jeg har ikke problemer med det, mine foreldre tar meg som jeg er, jeg er oppdratt til å være meg selv. De er selvsagt bekymret over min framtid”. Denne informanten kom til Norge som to åring.

Et annet utsagn ut fra mine spørsmål ”er du helt ferdig med identitet?” og ”du spør ikke lenger om hvem du er i dette landet?” ga respons, selv om informanten ikke svarer fullstendig, men sier at; ”jeg prøver å tilpasse meg eller balansere meg i ulike kontekster. Men, jeg har også forandret meg i de siste to årene, jeg føler meg mer moden, men føler meg også mer vietnamesisk enn norsk, men det er viktig å være seg selv.”

Spørsmålet ”Er du sammen med dine norske venner?” ble besvart med: ”I skolen, ja ...” Videre forteller samme informant at da hun var litt yngre, ville hun bare gjøre det samme som norske barn gjør, spesielt i skolen, og ”*kanskje det er enklere hvis man kommer hit som barn*”. Informanten forteller mye om sin vanskelige tid da hun var yngre, hun opplevde også faren som streng (fikk ikke lov å reise til Oslo for å besøke venner), samtidig tilføyer hun at faren ikke er så streng lenger. Vi søsken får nesten lov til å gjøre hva vi vil, men vi har selvsagt noen restriksjoner på når vi skal være hjemme på kvelden. For han er det viktig at vi respekterer han og han vil at vi skal ta en god utdanning.

Et annet utsagn ved intervjuet var at den ene informanten ønsker å ha venner fra sitt hjemland, siden hun føler at hun snakker dårlig norsk. I et tidligere utsagn svarte hun at ”*det er jo fordi jeg er redd for å snakke feil norsk til dem, og at venninnene mine skal flire av meg når jeg snakker feil*”. Hun fortalte også hvordan hun opplevde det å komme til et helt nytt land, uten sin storfamilie (nettverk i hjemlandet), og som hun sa: ”*I hjemlandet hadde jeg bestemor, onkler og tanter, jeg hadde alt og alle der, og når jeg kom hit følte jeg at jeg måtte begynne alt på nytt*.” Jeg la merke til at når hun fortalte om sin tidligere opplevelse, ble hun veldig

alvorlig (ansiktsuttrykk), og som hun sa: ”*I den tida vi kom til Norge skjønte jeg ikke hvorfor vi måtte reise hit*”. I følge Sand (2008) føler en del innvandrerungdommer at det ikke er lett å være sammen med norske ungdommer, da samværet ofte er preget av deres premisser. Det stilles krav med hensyn til språkferdigheter og annen sosial kompetanse.

Jeg tolket denne informantens utsagn som at hun slet med å slå seg til ro, siden hun følte at hun verken *vil* skaffe seg eller ha norske venner. Vi snakket også mye om andre ting som angår dem, slik som det å være ungdom og det å føle seg annerledes i samfunnet. Et annet eksempel på annerledeshet som de har følt på kroppen, var en opplevd episode hvor den ene informanten hadde søkt jobb – og trodde at hun kom til å få den jobben fordi damen i butikken var veldig positivt mot henne og sa at hun hadde en bra CV. Informanten som regnet med å få den jobben ble veldig overrasket og skuffet da hun kom tilbake til butikken og fikk beskjed om at noen allerede var ansatt i den jobben.

Det som overrasket meg en del var at disse ungdommene fortalte meg at de var blitt oppdratt til å være seg selv. Ved spørsmål fra meg til den ene informanten, om hun føler seg mer norsk enn vietnamesisk, svarer hun noe om at; ”*det er rart det der, for nå føler jeg meg mer vietnamesisk, jeg føler meg mer voksen og er stabil, jeg kan si min mening om ting og føler at jeg blir akseptert utover det. Da jeg var ung så ville jeg være norsk*”. Tillit fra foreldre oppstår gjerne ved at det gis gjensidig tillit. Men så har kanskje modningen av barnet spilt en rolle i forholdet barn/foreldre. En informant fortalte at ”*pappa var ganske streng med oppdragelse tidligere, og mamma var jo allerede død da jeg var lita jente, men for en tid tilbake hadde jeg lyst til å besøke ei venninne i Oslo, og da jeg spurte pappa om jeg fikk besøke henne sa han bare at det var greit*”. Videre fortalte hun at faren hadde sagt at hun er stor nå, og at han stoler på henne.

Den ene informanten sa noe om at det kanskje er fordel å ha kommet til Norge som mindreårig, da det er mye å akseptere i den nye kulturen og enklere å tilegne seg det nye som sin egen kultur.

I oppgaven opplever jeg det som at jeg har mistet en del av det materiale jeg har jobbet med, som følge av at min tidlige antagelse og forkunnskap om identitet slo feil. Men jeg må også innrømme at disse funnene gjorde at jeg ikke klarte å jobbe videre med min oppgave på en stund, fordi jeg følte at dette ikke var noe å gå videre. Min sosiologikunnskap var nok ikke på plass, samtidig som mitt fokus i oppgaven var en negativ påvirkning som følge av det å selv være innvandrere i Norge.

Alle fire informanter har sagt at de ikke sliter med sin identitet, eller sliter med hvem de er, og jeg tenker at prosessen i ungdomstiden, i den ”generaliserte andre”, må til i en slik modningstid, hvor individet må jobbe seg gjennom tidligere livserfaringer for å kunne etablere en stabil personlig identitet. Johansson og Miegel (1992) definerer personlig identitet som de egenskaper som ansees som unike uttrykk for individet. De sier at selv om personlig identitet formes i en sosial og kulturell kontekst, representerer personlig identitet den aktive komponenten i ens totale identitet.

Gjennom teksten ser jeg hvordan informantene bearbeider sin egen kulturreferanse som flerkulturelle elever. De stiller seg positiv til fremtiden, og føler at tiden endres i takt med menneskers holdning til samfunnet, og til mennesker med flerkulturelle bakgrunn. Noen ungdommer har kommet lenger opp i motivasjonshierarkiet, inn i en fase hvor de har behov for å realisere seg selv, har et ønske om å gjøre noe ut av livet sitt. Informantene ga også uttrykk for takknemlighet overfor sine foreldre og skolen. Informantene forteller hvordan skolen har gitt dem støtte når det gjaldt fag, de fikk blant annet tilbud om ekstra timer i norsk og matematikk.

Analysering av oppgaven gjør at vi som forskere sitter igjen med en antagelse av de funnene vi har. Det har seg slik at det er vanskelig å trekke en fasit som svar, men det er absolutt nødvendig å reflektere over at dagens ungdom har mye mer mulighet og flere arenaer å leke eller spille en rolle i, i forhold til sin identitet, enn bare for noen få år siden. Med den konklusjon tenker jeg at dagens ungdom har flere steder å være enn for en tid tilbake da jeg var i gang med å forske på identitetsproblematikk – hos mine informanter.

Ungdommenes hverdag fremover består gjerne av tiden på skolen, deretter hjem for å slå på pc-en for å se om det er noe nytt på Facebook, for å oppdatere bilder, sende meldinger, eller lese beskjed i innboks og videre. Gjennom nettet bygger de seg et nettverk ved for eksempel å melde seg inn i diverse grupper, og utvider med hvem de er venner med.

Etter gjennomføringen av intervjuene, samlet jeg materialet og skrev notater for videre analyse. Jeg noterte blant annet det jeg så gjennom mimikk og kroppsspråk. Jeg var veldig forsiktig i forhold til tolkning av mitt visuelle inntrykk. Materialet ble notert ned med det samme. Bruk av båndopptaker og opptakene som ble gjort, var et veldig viktig datamateriale da jeg skulle bearbeide stoffet. Uten hjelp av den hadde det vært umulig å huske alt som ble sagt – da det er lett å glemme også de små, men viktige detaljene.

KONKLUSJON

Erfaringen gjort i avhandlingen var at to ønsker å forvalte sin identitet som minoritet, mens en tredje informant benekter sitt opphav og opprinnelse, mens fjerde er den som lett svitsjer over mellom to roller. Jeg må ærlig innrømme at mitt arbeid med denne avhandlingen har gitt meg et annet perspektiv på tema, og spesielt når det gjelder samfunnsspørsmål. Det har vært enormt lærerikt og spennende, men til tider frustrerende i forhold til å ville få den ferdig. Konklusjon i funnene blir slik at alle individer utvikler sin identitet gjennom speiling av sine omgivelser, og ved å vurdere seg selv i forhold til bestemte normer, og at prosessen varer gjennom hele livet. Derfor er identitet dermed foranderlig. Mine informanter har i det siste følt seg moden og stabil, de er motiverte til å gå videre i livet og skaffe seg utdanning. Det er det Berger og Luckmann (1996) sier i forhold til når ungdom har fått tilknytning i sin signifikant andre, har de klart å internalisere seg følelsesmessig og er i en fase der de er i stand til å etablere en symmetrisk relasjon mellom objektiv (institusjon), og subjektiv virkelighet, og skaffe seg en troverdig identitet. Ved etablering av subjektiv og objektiv virkelighet er språket det viktigste redskapet for vedvarende prosess.

I et helhetsperspektiv i analysen ser en at disse ungdommene velger å gå videre i livet sitt, fordi det er en ny tid i samfunnet som venter på dem. Postmoderne tid er kommet for å bli, og innen utdanning har ungdom høyere krav – men atskillig mye mer mulighet enn slik det var for bare ti år tilbake. Og samtidig i dagens samfunn har ungdom mer mulighet til å leke seg,

og mer mulighet til å framstille seg som en annen person som man ønsker å være, ikke minst ved hjelp av media og kommunikasjon. Menneskene har aldri tidligere blitt eksponert så mye som det de blir i dagens samfunn.

Innefor psykologien blir identitet presentert som en utvikling i stadier, hvor ungdom gradvis får større følelse av at de er i en egen enhet, forskjellig fra foreldrene. Den identiteten man utvikler etter at alle stadiene er tilbakelagt, den er stabil og endres lite gjennom livet.

Det er cirka fire år siden jeg var i mitt ”praksisfelt” i skolen. Jeg tok et opphold i studiet av ulike årsaker. Blant annet innsikt og vinkling av oppgaven. Det opplevdes derfor ”stort” for meg at min nåværende veileder ga meg et nytt perspektiv og en annen vinkling av oppgaven og teorien. Følelsen av et ”friskt pust” i nakken ga meg motivasjon til å fullføre min masteroppgave.

Mine empiriske funn i ”felten” ga meg annet syn og annen retning å tenke i, ut fra tanker jeg hadde rundt identitetsproblematikk hos minoriteter og prosessen rundt det. Nye teorier innhentet meg, kunnskap om menneskets samhandling og internalisering i samfunnet ga meg en forklaring på at vi i et globalt perspektiv møter en ny verden med ny tid og nye arenaer. Da jeg var og intervjuet mine informanter, så jeg at samfunnet allerede hadde forandret seg og tatt et veldig stort skritt bare på noen få år. Har forandringen egentlig skjedd i skolen? Modernisert samfunn, moderne skole og en ny holdning i skolen i forhold til minoritets elever gir dagens elever en mye lettere ”hverdag” – og flere utfordringer. I dagens verden, må man være fleksibel. Våre liv er avhengig av hell i å kunne samhandle, og det i samhandling med mennesker som er svært forskjellige fra oss selv. Mange av oss opplever ikke lenger det å leve i isolerte og stabile samfunn, med felles verdier. Vi lever i store og flytende kosmopolitiske samfunn, der vi er i jevnlig kontakt med ungdom som har bakgrunn og verdier som er svært forskjellig fra vår egen. I det siste er stabilitet i seg selv en viktig dyd, i den moderne verden. Fleksibilitet og evne til mangfold er viktig.

Avhandlingen har gitt meg videre kunnskap, spesielt i forhold til at man som fagperson ikke må gå i den fella å ha et snevert syn på ting/perspektiver. Det handler veldig mye om å være reflektert og eklektisk, men samtidig kritisk. Uansett, det er kanskje slik at noen få ikke har følt at de sliter med identitet, men jeg tør å påstå at ungdom i denne fasen har klart å identifisere seg med norske normer som legger vekt på individets egenverd, selvstendighet, selvrealisering og likestilling (Sand, 2008). Vi vet også at ungdom generelt, og noen spesielt, uavhengig av bakgrunn, sliter med å skaffe seg venner i ungdomskolen. Og at noen

ungdommer har press på seg i forhold til å skulle prestere, samtidig som de skal være seg selv i en vennegjeng.

Selv om jeg bevisst har utelatt skolen som institusjon i denne oppgaven, tror jeg skolen har en viktig jobb å gjøre og spiller en viktig rolle også blant minoriteter i skolen, helt fra barneskolen av. Skolen har ansvar for å legge opp til en integrerende sosialisering for alle elever, også for de norske. Jeg husker mitt første møte med skolen i Norge for ca. 12 år siden, hvor jeg følte at jeg ble møtt på en positiv måte og med respekt fra lærerne. Følelsen av det gav meg motivasjon til å gjennomføre skolen og til å ta videre utdanning. Mange av oss med annen kulturell bakgrunn enn den norske, har opplevd strenge regimer/oppdragelser i skolen, der fysisk avstraffelse er vanlig metode inne i klasserommet.

Identitet hos minoriteter er ulike, det finnes forskjellige løsninger og dilemmaer, vi er et mangfold av mennesker som tolker samfunnet dit hen oss vil. I følge Thomas Hylland Eriksen innlegg fra Adresseavisa datert 15. 06. 10. at vi lever i en helt annet samfunn, enn for bare noen få år siden, han kaller nåværende tida som ”ulvetid” grensen på hva man kan tillate seg å si om etniskhet og likestilling. Videre trakk han frem Jean – Paul Sartre teori om eksistensialismen om at det er ”dine valg som avgjør hva du blir, og ikke hvordan du er født”. I spørsmål om ulike kulturer sier han at det er viktig å huske at ”mennesker skal behandles som individer og ikke som medlemmer av bestemte grupper”.

Det er derimot en ting som er sikkert; moderniteten er forbundet med opplysningstiden og ungdommen står midt oppe i den. I den nye postmoderne tid har ungdom uavhengig av kulturell bakgrunn fått mer mulighet. De bruker gjerne mer og mer av sin tid innenfor ny teknologi, i en digitalisert verden – gjerne med Internett som kommunikasjonsmiddel. Vi lever i en verden der sosiale web-tjenester og utvikling av digital kompetanse er viktig for alle, og er en forutsetning for videreutvikling av en delingskultur. Barn og unge er den delen av befolkningen som bruker flest digitale medier, inklusiv Internett. Det er her de utformer og formidler identitet, kompetanse og felles kulturforståelse. Det er som Ervin Goffman sier at ”sosial atferd ses som en serie av opptredener utført av aktører og skuespillere som gjør det de kan, for å presentere seg selv, slik som de utgir seg for å være” (Levin Trost, 2005: 234).

LITTERATURLISTE

- Ali, M.- R. (1997): *Den sure virkeligheten*. Oslo: Tiden Norsk forlag A/S.
- Amdal, T. (1992): *Selvopfatning hos ungdom av språklige og kulturelle minoriteter: en teoretisk analyse*. Oslo: Universitetet.
- Arenas, J. G. et al (c1987): *Flytninges psykiske kriser: introduktion til eksilpsykologi*. Dansk psykologisk forlag.
- Berger, L.P. og Luckmann, P.T. (1998): *Den samfunnsskapte virkelighet*. Fagbokforlaget AS.
- Blumer, H. (1969): *Symbolic Interactionism Perspective and Method*. University of California Press.
- Blumer, H. (1963): "Samfunnet som symbolsk interaksjonisme." i Arnold Rose (redaktør): *Menneskelig atferd og sosiale prosesser: En Interactionist Approach*, Boston, Houghton Mifflin, s. 179-192. Symbolic Interactionism
- Blumer H.(2004): *George Herbert Mead and Human Conduct*. Edited and Introduced by Thomas J. Morrione. Rowman and Littlefield Publishers, Inc.
- Brenna, L. R. (2001): *Djulaha!: om å forstå annerledeshet / Loveleen Kumar*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Charon M. Joel (2001, Seventh Edition) : *Symbolic Interactionism. An introduction, An interpretation, An integration*. Minnesotaa State University Moorhead.
- Eriksen Hylland, T. (red. 1997): *Flerkulturell forståelse*. Forfatterne og Aschehoug 1997
- Garsjø, O. (2001): *SOSIOLOGISK TENKEMÅTE – en introduksjon for helse og sosialarbeidere*. Gyldendal Norsk forlag AS.
- Helland, H., Øia, T (2006): *Forebyggende ungdomsarbeid*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Helgeland M.I. (red. 1997): *Utfordrende ungdom i skolen*. Kommuneforlaget AS, Oslo. Ajourført utgave 1997.
- Krange, O. Øia, T. (2005): *Den nye moderniteten ungdom, individualisering identitet og mening*. J:W. Cappelens Forlag AS, Oslo
- Kvale, S. og Brinkman, S. (2009): *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Levin, I. og Trost, J. (2005): *Hverdagsliv og samhandling*. Fagbokforlaget.
- Mead, G.H. (1934): *Mind, Self and Society from the Standpoint of a Social Behaviorist*. Chicago: University of Chicago Press.

- Plummer, K.(1991) : Symbolic Interactionism: volume 11, Contemporary Issues.
- Plummer, K. (2000): "Symbolsk interaksjonisme i det tjuende århundre." fra Bryan S.Turner: The Blackwell Companion til sosial teori, andre utgave. Malden, Massachusetts, Blackwell Publishers, pp. 193-222.
- Psyk Opp Nytt – Et magasin om psykiatri, psykologi og psykisk helse.
- Røys H.G. (red 2009): *Delte meninger om nettets sosiale side*. Universitetsforlaget.
- Sand T. (Red. 2008): *Flerkulturell virkelighet i skole og samfunn*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Thagaard, T.(2009) : *Systematikk og innelevelse: En innføring i kvalitativ metode*. 3. Utgave Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Turkle, S. (1995): *LIFE ON THE SCREEN: Identity in the age of the internet*. New York: Simon & Schuster.
- Vaage, S. (red.) (1998): *Å ta andres perspektiv: Grunnlag for sosialisering og identitet*. George Herbert Mead i utvalg. Abstrakt forlag as.
- Wallace, Ruth A.& Alisson Wolf (1994) > Contemporary Sociological Theory. Continuing the Classical Tradition. Englewood Cliffs New Jersey: Prentice Hall
- Øia, T. (1998): *Generasjonskløftensom ble borte: ungdom, innvandre og kultur*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.

Internettkilder

FRIGO: <http://preprod.dirnat.no/attachment.ap?id=863>

Kilden, Informasjonssenter for kjønnsforskning: <http://kilden.forskningsradet.no/>

Herbert Blumer's Symbolic Interactionism: http://www.colorado.edu/Communication/meta-discourses/Papers/App_Papers/Nelson.htm

Store Norske leksikon: <http://snl.no/Chicagoskolen/sosiologi>

[http://people.bath.ac.uk/ss1w/symbolic %interactionism ppt.](http://people.bath.ac.uk/ss1w/symbolic%20interactionism.ppt)

[http://monulf.stud.hive.no/pedagogikk/oppslagsverk/George% 20Herbert% 20Mead.htm](http://monulf.stud.hive.no/pedagogikk/oppslagsverk/George%20Herbert%20Mead.htm)

- http://en.wikipedia.org/wiki/George_Herbert_Mead

- http://www.home.hio.no/~dingstad/symbolsk_interaksjonisme.ppt

Vedlegg 1: Presentasjon av informantene

Informantene blir anonymisert gjennom fiktive navn (Kvale, 1994), og begynner med to jenter fra samme land, tredje jente fra et annet land og til slutt en gutt fra nok annet land. I oversikten nedenfor gis det en kort opplysninger og informasjon om deres sosiale bakgrunn.

Zilde: kom til Norge som 9-åring sammen med foreldre og søsken. Hun er veldig stille av seg, vil helst ha venner fra samme land, hun er redd for å snakke feil norsk. Hun sier videre at ” i hjemlandet hadde jeg alt av mine venninner, familie, bestemor, når vi kom til Norge følte jeg at jeg måtte begynne på nytt.”

Ocean: kom til Norge som 2-åring sammen med foreldre. En veldig moderne jente (klesstil), det er hun som snakker mest i gruppen. En ”pappa- jente”. Takker foreldrene sine hele tida fordi hun ble oppdratt til å være seg selv. Foreldre er ressurssterke siden faren driver restauranter i forskjellige deler av landet.

Hen: kom til Norge som 4-åring sammen med faren og sine søsken. I følge læreren er det hun som har mye press på skolen. Hun har også ekstratimer i norsk /matte. I følge henne selv har faren ønske om at hun skal ta en høyere utdanning, siden status innad i familien spiller en viktig rolle. Ressurssterk familie siden hun har en bror som er ingeniør og søster som driver butikk i Trondheim.

Zelan: kom til Norge som 9-åring sammen med sin onkel og bror. Mor kom etter, som familiegjenforening. Han er veldig stille, og kanskje litt preget av det som skjedde i barneskolen og ungdomskolen. Mobbing i skolen var det han husket mest, og det å bli flyttet fra skole til skole. Mor tok utdanning (fagbrev) på samme skole som Zelan gikk på.

Felles med disse informantene er at de verken snakker mye om identitet, eller om ulike roller de har hjem eller på skolen. De er seg selv og er opptatt av utdanning, som de skal ta videre. I følge Aagre (2003) er det viktig at ungdom på dette tidspunktet betrakter sin egen handling, og tenkning og relasjoner for å kunne fastsette sin egen identitet. Denne såkalte refleksiviteten beskrives som et grunnlag for en kontinuerlig forandring av historien og som et redskap til utvikling.

Vedlegg 2: Spørsmål stilt til informantene

Hva tenker du om din situasjon, samt dine opplevelser av hvem du er?

Føler du at det er hindringer i forhold til å ikke være norsk?

Hvis du føler hindringer, hva er årsaker og hva består de av?

Ser du noen fordeler eller ressurser ved å være minoritet?

Hvordan føler du at læreren ser på deg? Får du den støtte du trenger i skolearbeidet?

Føler du at du er en person hjemme og en annen på skolen?

Hvordan vil foreldrene dine at du skal være?

Kan du se for deg din livssituasjon om ti år fra nå?